

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, Z. Ú., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**KRIMINOLOGICKO-ETIOLOGICKÉ A
PREVENTIVNÍ ASPEKTY KRIMINALITY
V RÁMCI TERITORIÁLNÍHO ÚZEMÍ MĚSTA
ROKYCANY**

Autor práce: Petr Staněk

Studijní program: Bezpečnostně právní činnost

Forma studia: kombinované studium

Vedoucí práce: Dr. Mgr. Josef Kříha, PhD. LL.M.

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2024

VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH STUDIÍ, z. ú.
Žižkova tř. 6, 370 01 České Budějovice

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení studenta: Petr Staněk

Studijní program: Bezpečnostně právní činnost

Forma studia: Kombinovaná

Místo studia: Příbram

Název bakalářské práce: Kriminologicko-etnologické a preventivní aspekty kriminality v rámci teritoriálního území města Rokycany

Název bakalářské práce v anglickém jazyce: Criminological-Etiological and Preventive Aspects of Criminality within the Territorial Area of Rokycany City

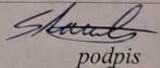
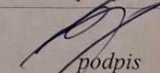
Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

Vedoucí bakalářské práce (jméno a příjmení, včetně titulů): Mgr. Bc. Josef Kříha, PhD.

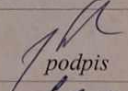
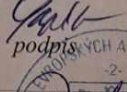

Datum zadání bakalářské práce (měsíc, rok): 8/2023

Cíl bakalářské práce:

Hlavním cílem je demonstrovat příčiny a podmínky „kriminality“ a „jiné protispolečenské činnosti“ ve městě Rokycany a navrhnout preventivní opatření k jejich účinné eliminaci. Vedlejším cílem je reflektovat příklady tzv. „dobré praxe“ v intencích aktuálně realizovaných preventivních projektů příkladů v ostatních obcích České republiky, které inspirativně uvozují jejich možnou implementaci či úpravu recentních strategických přístupů ze strany dotčených orgánů veřejné správy v rámci teritoriálního území města Rokycany.

Student: Petr Staněk	17.8.2023 datum	 podpis
Vedoucí práce: Mgr. Bc. Josef Kříha, PhD.	31.8.2023 datum	 podpis

Schvaluji zadání bakalářské práce:

Vedoucí katedry: doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.	31.8.2023 datum	 podpis
Prorektor pro studium a vnitřní záležitosti: doc. PhDr. Miroslav Sapík, Ph.D.	4.9.2023 datum	 podpis
Rektor: doc. Ing. Jíří Dušek, Ph.D.	4.9.2023 datum	 podpis

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval(a) samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v seznamu použitých zdrojů.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce v elektronické podobě ve veřejně přístupné části infodisku VŠERS, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky vedoucí(ho) a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce systémem na odhalování plagiátů.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Dr. Mgr. Josefu Kříhovi, PhD., LL.M. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

ABSTRAKT

STANĚK, P. *Kriminologicko-etnologické a preventivní aspekty kriminality v rámci teritoriálního území města Rokycany: bakalářská práce*. Příbram: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2024. 83 s. Vedoucí bakalářské práce: Dr. Mgr. Josef Kříha, PhD., LL.M.

Klíčová slova: Dobrá praxe, kriminalita, kriminogenní faktory, obecní (městská) policie, Policie ČR, prevence kriminality, projekt prevence

Věcná část bakalářské práce (dále jen „práce“) formou teoreticko-praxeologického vhledu demonstruje příčiny a podmínky (kriminogenní faktory), které fenomenologicky determinují stav, strukturu a dynamiku páchaného, zájmově demonstrovaného segmentu „kriminality“ či tzv. „jiné protispolečenské činnosti“ v rámci konkrétně určeného teritoriálního území města Rokycan. V intencích faktického naplnění hlavního a vedlejšího cíle „práce“ je primárně v její úvodní části šířeji vymezeno jak základní pojmosloví, tak i východiska zkoumané tematické oblasti, reflektující např. fenomén „prevence kriminality“, kategorizace druhů „kriminality“ a tzv. „jiné protispolečenské činnosti“, či „kriminogenních faktorů“ apod., tak návazně a konkrétně úžeji identifikovat konkrétní „kriminogenní faktory“, včetně návrhů preventivních opatření k účinné eliminaci shora naznačených a zájmově poukazovaných sociálně-patologických jevů. Dále je úžeji avizována charakteristika města Rokycany s ohledem na jeho historický vývoj i recentní stav. Empirická část „práce“ dále zkoumá konkrétní preventivní opatření prováděná Policií ČR a Městskou policií Rokycany a také zájmově avizuje fakticky realizované projekty prevence kriminality v tomto městě. Zpracované empirického šetření, směřované k osloveným respondentům má ambici demonstrovat vzhled k aktuální situaci v oblasti zabezpečované prevence kriminality. V závěru práce jsou s ohledem ke zkoumané tematické oblasti taktéž demonstrovány i příklady tzv. „dobré praxe“ a to z dalších obcí v rámci České republiky, včetně vyhodnocení návrhů možných opatření, která by mohla být implementována i v rámci věcné a místní působnosti města Rokycany.

ABSTRACT

STANĚK, P. *Criminological-Etiological and Preventive Aspects of Criminality within the Territorial Area of Rokycany City: Bachelor Thesis*. Příbram: The College of European and Regional Studies, 2024. 83 pgs. Supervisor: Dr. Mgr. Josef Kříha, PhD., LL.M.

Key words: best practice, crime, crime prevention, criminogenic factors, Czech Police, Municipal Police, prevention project

The factual part of the bachelor thesis (hereinafter referred to as "the thesis") demonstrates, through a theoretical-practical insight, the causes and conditions (criminogenic factors) that phenomenologically determine the state, structure, and dynamics of the committed, interest-demonstrated segment of "crime" or so-called "other antisocial activities" within the specific territorial area of the town of Rokycany. To factually fulfill the main and secondary objectives of the thesis, the introductory part broadly defines both the basic terminology and the premises of the researched thematic area, reflecting, for example, the phenomenon of "crime prevention," the categorization of types of "crime" and so-called "other antisocial activities," and "criminogenic factors," among others. Subsequently, it specifically identifies concrete "criminogenic factors," including proposals for preventive measures to effectively eliminate the aforementioned and interest-demonstrated socio-pathological phenomena. Furthermore, the thesis provides a detailed characterization of the town of Rokycany concerning its historical development and recent state. The empirical part of the thesis further examines specific preventive measures implemented by the Police of the Czech Republic and the Municipal Police of Rokycany, and also factually presents interest-demonstrated crime prevention projects in this town. The processed empirical survey, aimed at the addressed respondents, aspires to provide insight into the current situation in the area of ensured crime prevention. In the conclusion of the thesis, examples of so-called "best practices" from other municipalities within the Czech Republic are also demonstrated, including an evaluation of proposed measures that could be implemented within the factual and local jurisdiction of the town of Rokycany.

Obsah

Úvod.....	10
1 Cíl a metodika bakalářské práce	12
2 Vymezení základního pojmosloví a východisek zkoumané tematické oblasti (teoretická část „práce“)	13
2.1 Definice kriminality	13
2.2 Druhy kriminality	14
2.2.1 Násilná kriminalita	15
2.2.2 Majetková kriminalita	15
2.2.3 Drogová kriminalita	16
2.2.4 Hospodářská kriminalita	16
2.2.5 Mravnostní kriminalistika	16
2.2.6 Kyberkriminalita	17
2.2.7 Extremismus.....	17
2.3 Enviromentální kriminologie	17
2.3.1 Vytváření kriminálních statistik.....	19
2.3.2 Chicagská škola.....	20
2.3.3 Moderní enviromentální kriminologie	21
2.4 Etiologie kriminality	23
3 Kriminogenní faktory	25
3.1 Společenské kriminogenní faktory.....	25
3.1.1 Vnitřní politika	26
3.1.2 Státní správa	27
3.1.3 Ekonomika	28
3.1.4 Právo	28
3.2 Individuální kriminogenní faktory	30

3.2.1	Biologické faktory.....	30
3.2.2	Sociální faktory	31
3.2.3	Psychické faktory	33
4	Prevence kriminality	36
4.1	Kategorizace prevence kriminality	36
4.1.1	Sociální prevence kriminality	36
4.1.2	Viktimologická prevence kriminality	39
4.1.3	Situační prevence kriminality	39
4.2	Prevence kriminality dle cílové skupiny	41
4.2.1	Primární prevence	41
4.2.2	Sekundární prevence	41
4.2.3	Terciární prevence.....	42
4.3	Systém prevence kriminality v ČR	42
4.3.1	Prevence kriminality na meziresortní úrovni	42
4.3.2	Prevence kriminality na resortní úrovni.....	44
4.3.3	Prevence kriminality na místní úrovni	44
5	Charakteristika města Rokycany	47
5.1	Historie Rokycan.....	47
5.2	Současnost města	50
6	Empirická část.....	51
6.1	Dílčí analýza kriminality a vybraného segmentu tzv. “jiné protispolečenské činnosti” (fenomenologická reflexe zaměřená na teritoriální území města Rokycan)	51
6.2	Prevence kriminality na místní úrovni	57
6.2.1	Prevence kriminality na místní úrovni ze strany Policie ČR	58
6.2.2	Prevence kriminality na místní úrovni ze strany Městské policie Rokycany	59
6.2.3	Vybrané projekty prevence kriminality prováděné v na místní úrovni ..	60
7	Polostrukturovaný rozhovor	64

8	Příklady tzv. „dobré praxe“ v oblasti realizace projektů na místní úrovni	68
8.1	Z kruhu ven	68
8.2	E-bezpečí.....	69
8.3	Forenzní značení jízdních kol a invalidních vozíků syntetickou DNA.....	71
	Závěr.....	73
	Seznam použitých zdrojů	74
	Seznam zkratk	78
	Seznam tabulek a grafů	79
	Seznam příloh	80
	Přílohy	81

Úvod

Výskyt sociálně patologických jevů jako je např. i páchaní „kriminality“ či tzv. „jiné protispolečenské činnosti“ zcela neodiskutovatelně ovlivňuje kvalitativní stránku sociálního prostředí v teritoriální (komunální) optice, která reflektuje i faktický stav „pocitu bezpečí“ občanů. Obsahová část „práce“ se toliko primárně po vymezení základních pojmosloví a východisek zkoumané tematické oblasti v širší optice zaměřuje na analýzu „kriminality“ a tzv. „jiné protispolečenské činnosti“, které se nachází v rámci teritoriálního území města Rokycany v Plzeňském kraji. Hlavním cílem „práce“ je nejen zájmově demonstrovat výskyt příčin a podmínek páchané „kriminality“ či tzv. „jiné protispolečenské činnosti, ale také formou dílčích a zevšeobecňujících návrhů demonstrovat avizovaná preventivní opatření, která by mohla efektivně předcházet jejich rozšíření a snižovat jejich negativní dopady na společnost. Věcná část „práce“ je kategorizována do několika nosných částí. V intencích úvodní části je primárně definováno základní pojmosloví a východiska zkoumané tematické oblasti apod. Následuje rozbor tzv. „kriminogenních faktorů“, které mohou ovlivňovat výskyt těchto jevů v konkrétním městě. Dále je tematicky úžeji zacíleno k odborné podstatě prevence kriminality, včetně analýzy avizovaných strategií a metod, které mohou být využity k minimalizaci rizika kriminality a ochraně společnosti s následnou charakterizací města Rokycany, tak aby došlo ke generalizovanému porozumění kontextu, ve kterém se tyto jevy vyskytují. Tato část zahrnuje historický přehled politicko-hospodářského a geografického vývoje města Rokycany, jeho současnou situaci a klíčové demografické, ekonomické a sociální faktory. Empirická část práce se zaměřuje na zkoumání konkrétních opatření a projektů v oblasti fakticky zabezpečované prevence kriminality v Rokycanech, přičemž se analyzuje daný „operační prostor“, role a strategie Policie ČR a Městské policie Rokycany. Následně jsou demonstrovány konkrétní projekty prevence kriminality prováděné v rámci teritoriálního území města Rokycany, které jsou podrobeny kritickému hodnocení a diskusi. Polostrukturovaný rozhovor s vybranými a oslovenými respondenty přináší hlubší vhled do aktuálních trendů a výzev v oblasti prevence kriminality ve městě Rokycany. Závěrečná část „práce“ demonstrovuje i příklady tzv. „dobré praxe“, kde jsou komparativně avizovány a diskutovány projekty prevence kriminality prováděné i v dalších obcích (městech) České republiky, které by mohly disponovat inspirativním potenciálem pro jejich sekundární implementaci i v rámci města Rokycany. V souladu se stanovenými cíli „práce“ je patrná snaha jejího autora

o nejen o identifikaci tzv. „kriminogenních faktorů“ páchané „kriminality“ a to konkrétně tradiční (obecné) či tzv. „jiné protispolečenské činnosti“, ale také navrhnout konkrétní a realizovatelná opatření, která by mohla vést ke kvalitativnímu zlepšení bezpečnostní situace a kvalitativní stránky života občanů města Rokycany. Tímto způsobem se autor snaží přispět k detekci rozvoje efektivních strategií prevence kriminality a posílení ochrany společnosti jako celku.

1 Cíl a metodika bakalářské práce

Hlavním cílem „práce“ je demonstrovat kriminogenní faktory „kriminality“ či tzv. „jiné protispolečenské činnosti“, které přispívají k vzniku těchto jevů v daném městě a navrhnout preventivní opatření k jejich účinné eliminaci. Vedlejším cílem je reflektovat příklady tzv. „dobré praxe“ v intencích aktuálně realizovaných preventivních projektů příkladů v ostatních obcích České republiky, které inspirativně uvozují jejich možnou implementaci či úpravu recentních strategických přístupů ze strany dotčených orgánů veřejné správy v rámci teritoriálního území města Rokycany. Metodika práce zahrnuje rámcovou analýzu dostupných kvantitativních (statistických) dat o „kriminalitě“ a vybraného segmentu tzv. „jiné protispolečenské činnosti“ v rámci teritoriálního území města Rokycany, jakož i analyticko-syntetizující rešerší dostupných pramenů a odborné literatury. Dále je tematicky obohacujícím způsobem zpracováno a následně vyhodnocena kvalitativně orientované empirické šetření, tj. např. polostrukturované rozhovory, směřované k osloveným respondentům, kteří jsou aktuálně zařazení jako funkcionáři na vedoucích služebních (pracovních) pozicích, či s odborníky v oblasti bezpečnosti a prevence kriminality ve městě Rokycany. Konkrétně se jedná o statutárního zástupce, tj. starostu města Rokycan, dále níže uvedené služební funkcionáře, tj. zejména ředitele Policie ČR, Územního odboru Rokycany Krajského ředitelství policie Plzeňského kraje a jeho zástupce, včetně vedoucího základního útvaru služby pořádkové policie, obvodního oddělení Policie ČR Rokycany. Dále určeného a pověřeného strážníka obecní (městské) policie, tj. velitele Městské policie Rokycany. Zpracované a následně vyhodnocované empirické šetření (řízené rozhovory) disponují potenciálem obohatit teoreticky orientované části „práce“ o aktuální empirický vhled k aktuálním výzvám, trendům v zájmových oblastech prevence kriminality či tzv. „jiné protispolečenské činnosti“. Empirická část „práce“ tematicky obohacuje část teoretickou o užití kvantitativně i kvalitativně orientované empirické šetření, které dílem subsumuje i konkrétní návrhy dílčích a zevšeobecňujících opatření pro její efektivní řešení, včetně užitého komparativního vhledu k aktuálně realizovaným preventivním projektům a iniciativám v oblasti tzv. „místních preventivních aktivit“ v dalších obcích (městech) v rámci teritoriálního území České republiky. V souladu s naplněním cílů „práce“ jsou taktéž identifikovány i příklady tzv. „dobré praxe“, tj. které preventivní projekty na „místní úrovni“ by bylo možné dílem věcně modifikovat a implementovat v rámci místní a věcné působnosti města Rokycany.

2 Vymezení základního pojmosloví a východisek zkoumané tematické oblasti (teoretická část „práce“)

Pro splnění cílů této práce je nejprve nezbytné definovat základní pojmosloví a východiska zkoumané tematické oblasti jako je kriminalita, a představit enviromentální kriminologii. Dále je vhodné nastínit oblast etiologie kriminality a vysvětlit, co zahrnuje prevence kriminality.

2.1 Definice kriminality

Kriminalita představuje adverzní fenomén, který narušuje synergický rozvoj společnosti. Tento fenomén je charakterizován jako znepokojující, dynamicky měnící se a neustále se vyvíjející, což významně zatěžuje sociální strukturu. Základním posláním kriminologie je zkoumání aktuálního stavu, struktury a dynamiky kriminality. Erudice v oblasti kriminologie by měla být klíčovým průběžným procesem, předcházejícím tvorbě legislativních normativů, neboť pouze na základě těchto poznatků lze dosáhnout stabilní a kohesivní podoby trestního zákona. Samotná potřeba odborného vzdělání v oblasti kriminologie je především nezbytným prvkem pro jedince působící v oblasti kontroly kriminality.¹

V souvislosti se strukturou, formou, dynamikou, úrovní, popisem pachatelů a obětí hovoříme o kriminální fenomenologii, tzv. kriminografii. Fenomémem rozumíme jev, či skutečnost, jak se nám daná věc jeví, tedy subjektivní jev, který neodráží objektivní skutečnost. Kriminologické výzkumy se zaměřují nejen na popis kriminality, ale také na její genezi, kterou se zabývá kriminální etiologie. Etiologie poskytuje vysvětlení o kriminalitě a kriminogenních faktorech a jejich příčinách. K endogenním, individuálním faktorům řadíme faktory motivace, poruch osobnosti, kvality intelektu, které jsou prvky sledovaného systému působící a ovlivňující jedince. Exogenní, společenské faktory jsou důležité z hlediska socializace jedince v prostředí a jeho zařazení do společenských vztahů. Exogenní faktory je možné zařadit do oblastí sociální, kulturní, politické, ekonomické, právní, či biologické a psychologické roviny.

Základním kvantitativním indikátorem je stav kriminality vyjádřený v absolutních numerických hodnotách. Účelem je analyzovat rozsah spáchaných trestných činů. Jako

¹ DIANIŠKA, G., STRÉMY, T., a VRÁBLOVÁ, M. Kriminológia. 3. aktualizované a doplnené vydanie. Plzeň: Vydavateľství a nakladateľství Aleš Čeněk, 2016. s. 17-20. Slovenské učebnice. ISBN 978-80-7380-620-0.

objektivnější a mezinárodně srovnatelný ukazatel slouží index kriminality, který poskytuje nezkreslené hodnocení kriminality s ohledem na demografický vývoj společnosti a je vytvářen podle standardů Evropské unie. Frekvence viktimizace reprezentuje počet obětí trestných činů na 10 000 nebo 100 000 obyvatel určeného územního celku nebo zkoumané sociální skupiny v daném časovém období. Tato viktimizační měřítka jsou obvykle sledována v průběhu ročního a víceletého vývoje, s důrazem na celkový počet obětí a počet obětí specifických druhů kriminality.²

Struktura kriminality se odlišuje jako kvalitativní indikátor, reflektující podíl různých typů a skupin trestných činů na celkovém počtu spáchaných trestných činů v daném teritoriu během určitého časového období. Zároveň poskytuje informace o nejzávažnějších trestných činech, považovaných za mimořádně nebezpečné pro společnost, a je tedy nezbytné tyto poznatky detailně charakterizovat. Struktura kriminality může být analyzována prostřednictvím různých charakteristik, zahrnujících kategorie trestných činů, pachatelů a obětí, a to ve vztahu k jejich struktuře, opakování činů nebo jejich příspěvku k celkové kriminalitě v konkrétním území. Často se zkoumá i geografické rozložení kriminality, což otevírá diskuzi o kriminální geografii, umožňující identifikovat rozdíly ve frekvenci kriminality v různých územních jednotkách, které ovlivňují disparátní kriminogenní faktory jako nezaměstnanost, ekonomický růst nebo demografická struktura obyvatelstva.³

2.2 Druhy kriminality

Rozdělení kriminality má zvláštní význam zejména pro účely sběru statistických dat. Tyto pojmy a definice jsou základními nástroji kriminologie, přičemž ne všechny jsou právními termíny. V krátkých a stručných definicích jednotlivých forem kriminality jsou uvedeny konkrétní trestné činy charakteristické pro daný druh kriminality a vysvětleno, proč je takové jednání nepřijatelné. Tento popis je zpracován s cílem poskytnout čtenářům jasný obraz toho, proti čemu se prevence kriminality zaměřuje, a zároveň pro potřeby praktické části bakalářské práce, která se zabývá některými z uvedených pojmů.

² SVATOŠ, R. Kriminologie. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-389-6.

³ DIANIŠKA, G., STRÉMY, T. a VRÁBLOVÁ, M. Kriminológia. 3. aktualizované a doplnené vydanie. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. s. 17-20. Slovenské učebnice. ISBN 978-80-7380-620-0.

2.2.1 Násilná kriminalita

Násilná kriminalita se zaměřuje na způsobení újmy či zabití jednotlivce. V některých případech může být i pokus o tyto činy postihnut. Újma na osobě může být jak fyzická, tak i psychická.

Motivace není vždy nutná pro spáchání násilného trestného činu, avšak často se násilí stává prostředkem k dosažení cíle. Agresivita, která je hlavním prvkem násilného jednání, může vyplývat z biologických a psychologických charakteristik jedince nebo být podmíněna vnějšími faktory. Tato činnost je obvykle charakterizována útočnými a nepřátelskými rysy.⁴

Násilí se nemusí vždy zaměřovat pouze na lidi, ale také na majetek. Nicméně z hlediska hodnot společnosti je útok na jednotlivce považován za mnohem závažnější. Příklady násilné kriminality zahrnují domácí násilí, úmyslná zabití, loupeže, znásilnění, úmyslné zranění a další.

2.2.2 Majetková kriminalita

Během páchaní majetkové kriminality dochází k útoku na majetek jiných osob. Motivací pachatele může být touha po osobním zisku (například krádež) nebo záměrné poškození cizího majetku.⁵

Jak vyplývá z policejních statistik, majetková kriminalita obsazuje první místa statistik. Konkrétně jsou ve statistikách uváděny zejména krádeže, které co do konkrétního typu deliktů dominují.⁶

Nejčastějším trestným činem v rámci majetkové kriminality je krádež. Nejvyšší podíl tvoří tzv. krádeže prosté, které jsou typické příležitostnými pachatelé, kteří se rozhodnou odcizit majetek za účelem vlastního obohacení. Tyto krádeže mají obvykle nízkou pravděpodobnost odhalení. Naopak krádeže vloupáním jsou plánované a pachatelé jsou ochotni podstoupit riziko spojené s překážkami při vloupání a s vyšší pravděpodobností odhalení kvůli zanechání stop.⁷

⁴ GŘIVNA, T., SCHEINOST, M., a ZOUBKOVÁ, I. Kriminologie. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 35.

⁵ VÁLKOVÁ, H., KUČHTA, J., a HULMÁKOVÁ, J. Základy kriminologie a trestní politiky. Praha: C.H. Beck, 2019, s. 388-389.

⁶ Statistické přehledy kriminality za rok 2023 [online]. Policie České republiky. [cit. 2024-01-24]. <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2023.aspx>.

⁷ SVATOŠ, R. Kriminologie. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012, s. 153-165.

2.2.3 Drogová kriminalita

Pojem drogy označuje látku, která ovlivňuje lidskou psychiku, mění vnímání a prožívání člověka. Často jsou právě tyto dopady příčinou trestných činů, které vznikají za působení drog. Proto je možné zařadit drogy mezi kriminogenní faktory, které budou dále probírány v práci. Do této kategorie spadají trestné činy spáchané pod vlivem drog, ekonomicky motivované trestné činy (např. prodej drog, získání financí na drogy), primární drogové trestné činy (vztahující se k manipulaci a obchodování s drogami) a systémové trestné činy (které vznikají jako vedlejší důsledek fungování trhu s drogami).⁸

2.2.4 Hospodářská kriminalita

Hospodářská kriminalita se často vyskytuje v oblasti podnikání, kde dochází k zneužívání hospodářského systému a jeho institucí. Motivací pachatelů je získání finančního zisku nebo posílení své pozice na trhu. Tyto trestné činy jsou obvykle velmi promyšlené a složité a často mají mezinárodní rozměr. Mezi příklady takových trestných činů patří účetní podvody, podvody na spotřebiteli, celní podvody, kartelové chování a další. Tímto způsobem jsou negativně postiženy nejen státy, ale i jednotlivci, jiné obchodní společnosti a mnoho dalších subjektů. Avšak vysoká složitost a propracovanost těchto trestných činů a také nízká pravděpodobnost odhalení představují výzvu pro úřady a vyšetřovatele.⁹

2.2.5 Mravnostní kriminalistika

V oblasti mravnostní kriminality se setkáváme s tvrdým zásahem do lidské svobody a důstojnosti jednotlivce. Tento typ trestné činnosti často vykazuje sociálně patologické motivace, které vedou k porušování sexuálních vztahů a ohrožují zdravý vývoj mládeže. Pachatelé těchto trestných činů čelí obviněním z kuplířství, pohlavního zneužívání a znásilnění, což má značný dopad na morálku a bezpečí společnosti. Jejich činy jsou často vnímány jako hluboce nemorální a neetické, a to jak z právního, tak z morálního hlediska.¹⁰

⁸ GŘIVNA, T., SCHEINOST, M., a ZOUBKOVÁ, I. Kriminologie. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 377-380.

⁹ VÁLKOVÁ, H., KUČTA, J., a HULMÁKOVÁ, J. Základy kriminologie a trestní politiky. Praha: C.H. Beck, 2019, s. 371-379.

¹⁰ CHMELÍK, J. Otázky spojené s mravnostní trestnou činností – II. část. Právní prostor. [online]. [cit. 2024-02-14]. <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestnopravo/otazky-spojene-s-mravnostni-trestnou-cinnosti-ii-cast>

2.2.6 Kyberkriminalita

Pojetí kybernetické kriminality je dnes častěji používaným termínem místo dříve užívaných označení jako internetová či počítačová kriminalita. Útoky v kyberprostoru se odehrávají v nehmotném světě informací, kde se propojují a vytvářejí informační a komunikační systémy, přičemž internet je jejich hlavním prostředím. Kybernetická kriminalita se rozděluje do tří hlavních oblastí: útoky na obsah (např. neoprávněné nakládání s osobními údaji, porušení tajnosti komunikace, vydírání, porušení autorských práv), útoky s využitím obsahu (jako je šíření pornografie, padělání veřejných dokumentů apod.) a útoky na zařízení (např. vyzvědačství, neoprávněné užívání, poškození cizího majetku). Motivací pro tyto činy často bývá zisk, nedostatečné povědomí o trestních předpisech a nesprávné pojetí svobody a demokracie. Na rozdíl od jiných forem kriminality zde nejsou typické kriminogenní faktory jako nezaměstnanost či sociální vyloučení. Vzhledem k charakteru kyberprostoru je ale očekávána vysoká latence při odhalování těchto činů.¹¹

2.2.7 Extremismus

Extremistické chování obvykle projevuje silné a radikální postoje, často spojené s extrémními politickými názory. V České republice se extremismus projevuje různými formami, jako je rasismus, skinheadská subkultura, násilí spojené s fotbalovými zápasy, podpora a šíření hnutí směřujících k omezení práv a svobod občanů.¹²

Sprejství je také často považováno za projev extremismu, neboť kromě poškozování majetku může mít i podtext podporující extrémní politické ideologie.¹³

2.3 Enviromentální kriminologie

Enviromentální kriminologie je odvětvím kriminologie, které se specializuje na studium zločinnosti v kontextu okolí a prostředí, ve kterém tato zločinnost probíhá. Tento koncept byl poprvé představen v roce 1971 v monografii „Prevence kriminality prostřednictvím enviromentálního designu“ od kriminologa C. Raye Jefferyho. V této práci se Jeffery zaměřil na vytvoření nového kriminologického oboru, jehož cílem byla

¹¹ VÁLKOVÁ, H., KUČHTA, J., a HULMÁKOVÁ, J. Základy kriminologie a trestní politiky. Praha: C.H. Beck, 2019, s. 542-548.

¹² GRÍVNA, T., SCHEINOST, M., a ZOUBKOVÁ, I. Kriminologie. Praha: Wolters Kluwer, 2019.

¹³ Mapy kriminality – Seznam publikovaných tříd [online]. Mapy kriminality [cit. 2024-02-14]. <https://kriminalita.policie.cz/napoveda/#/prilohy?id=seznam-publikovan%C3%BDch-t%C5%99%C3%ADd>

prevence zločinu pomocí důkladného zkoumání prostředí, ve kterém se trestné činy odehrávají.

Enviromentální kriminologie se snaží porozumět tomu, jak prostředí ovlivňuje zločinnost a jak lze prostřednictvím úprav a návrhů prostředí snížit riziko výskytu trestné činnosti. To může zahrnovat analýzu urbanistického plánování, architektonických prvků, osvětlení, sociálních struktur a dalších faktorů ovlivňujících chování jednotlivců ve společnosti.

V rámci enviromentální kriminologie jsou zkoumány nejen jednotlivé případy zločinnosti, ale i celkové trendy a vzory v rámci geografických oblastí. Tato disciplína se tak snaží přispět k vytváření prostředí, které minimalizuje příležitosti ke spáchání trestné činnosti a podporuje bezpečnost a prevenci zločinu.

Pojmenování „environmentální“ může vyvolat asociace s kriminologií zabývající se trestnou činností namířenou proti životnímu prostředí. Nicméně tuto problematiku detailně rozpracovává oblast známá jako „zelená“ kriminologie (green criminology), kterou představili zejména Nancy Franklinová a Michael J. Lynch na počátku 90. let 20. století. Na rozdíl od toho se environmentální kriminologie zaměřuje na širší pojetí pojmu prostředí a zkoumá vliv míst, kde kriminální chování probíhá.¹⁴

Podle kanadských kriminologů Patricie a Paula Brantingham¹⁵, hraje prostředí klíčovou roli v procesu vzniku zločinu. Zločin vzniká v důsledku vzájemného prolínání čtyř základních prvků, zahrnujících trestněprávní normu, která definuje určité jednání jako trestné, pachatele, který porušuje tuto normu, jednání namířené proti oběti (jako objektu činu) a místo a čas, kde k trestnému činu dochází. Kriminální událost tak vzniká spojením všech těchto čtyř složek.

První složku, kterou je teorie právní stránky, studuje trestněprávní nauka a sociologie zločinu. Duhou složku, pachatele, zkoumají kriminologie, psychologie a penologie. Individuální oběť zločinu je pak předmětem zkoumání v oblasti viktimologie a sociálních věd.

¹⁴ BARILIK, Igor N. Environmentální kriminologie: prostředí a jeho role při páčání kriminality. Praha: Leges, 2015. Teoretik. ISBN 978-80-7502-065-9.

¹⁵ BRANTINGHAM, P., BRANTINGHAM, P. a kol.: Environmental Criminology. Prospect Heights, IL: Waveland Press, 1991. In: BARILIK, Igor N. Environmentální kriminologie: prostředí a jeho role při páčání kriminality. Praha: Leges, 2015. Teoretik. ISBN 978-80-7502-065-9.

Enviromentální kriminologie se věnuje čtvrtému základnímu prvku zločinu, kterým jsou místo a čas. Tato disciplína zkoumá fyzické a sociální procesy, které umožňují setkání pachatele s jeho cílem na konkrétním místě. To zahrnuje analýzu volby vhodného místa a času pro spáchání trestného činu.

Přístup k prostorovému studiu kriminality prošel třemi hlavními etapami. V 19. století byl orientován na vytváření kriminálních statistik. V první polovině 20. století bylo významné působení akademiků na Chicagské škole. Na přelomu 70. a 80. let 20. století se pak objevilo období spojené s obnovením neoklasického paradigmatu v sociálních vědách, což představuje éru moderní enviromentální kriminologie.

2.3.1 Vytváření kriminálních statistik

V první polovině 19. století se francouzští vědci Adolph Quetelet¹⁶ a André-Michel Guerry¹⁷ zabývali prostorovými aspekty kriminality a zkoumali, jak sociální faktory jako věk, pohlaví, vzdělání a povolání ovlivňují úroveň násilné a majetkové kriminality na úrovni francouzských departmentů. Jejich studie přispěly k základům současné environmentální kriminologie, která ukazuje, že kriminalita v určitém prostředí není náhodně rozmístěna, ale různá místa vykazují různé úrovně kriminality. Zjistilo se, že průmyslová města mají vyšší míru majetkové kriminality než venkovské oblasti, zatímco venkovské oblasti častěji trpí násilnou kriminalitou než průmyslová a bohatší města. Výzkumy naznačují, že rozsah kriminality se výrazně liší podle typu prostředí, ať už na úrovni státu, regionu, města nebo menších oblastí. Obvykle místa s vysokou mírou kriminality mají také další sociální problémy, jako je chudoba nebo nedostatečná gramotnost obyvatelstva.¹⁸

¹⁶ QUETELET, A. A treatise on Man, Edinburgh: William and Robert Chambers, 1842. In: BARILIK, Igor N. Environmentální kriminologie: prostředí a jeho role při páčání kriminality. Praha: Leges, 2015. Teoretik. ISBN 978-80-7502-065-9.

¹⁷ GUERRY, A-M. Essai sur la Statistique Morale de la France. Paris: Crochard, 1833. In: BARILIK, Igor N. Environmentální kriminologie: prostředí a jeho role při páčání kriminality. Praha: Leges, 2015. Teoretik. ISBN 978-80-7502-065-9.

¹⁸ BRANTINGHAM, P., BRANTINGHAM, P. a kol.: Environmental Criminology. Prospect Heights, IL: Waveland Press, 1991. In: BARILIK, Igor N. Environmentální kriminologie: prostředí a jeho role při páčání kriminality. Praha: Leges, 2015. Teoretik. ISBN 978-80-7502-065-9.

2.3.2 Chicagská škola

Chicagská škola sociologie, aktivní v první polovině 20. století, vytvořila významné přístupy k sociologickému výzkumu, přičemž dva klíčové koncepty spojené s touto školou jsou urbánní ekologie a sociální dezorganizace.

Urbánní ekologie, propagovaná zejména sociologem Robertem E. Parkem a jeho kolegy, se zaměřuje na studium vzájemných interakcí mezi různými částmi města a chováním jeho obyvatel. Městské oblasti jsou vnímány jako organismy, které se vyvíjejí a přizpůsobují.

Sociální dezorganizace, rozvinutá v rámci Chicagské školy zejména Ernestem Burgessem, Robertem E. Parkem a Roderickem McKenzim¹⁹, se zabývá vlivem nedostatku sociální stability a koherence ve společnosti na kriminalitu a deviantní chování. Teorie zdůrazňuje faktory, jako jsou chudoba, migrace a etnická segregace, které mohou oslabit sociální sítě a normy v určitém prostoru.

Chicagská škola vytvořila důležitý teoretický rámec pro zkoumání interakce mezi městem, společností a kriminalitou. Její práce o urbánní ekologii a sociální dezorganizaci ovlivnily oblasti sociologie, urbanismu a kriminologie a poskytly klíčový přínos k pochopení sociálních jevů v městském prostředí.

Chicagská škola aplikovala poznatky sociální ekologie do oblasti kriminologie ve dvou hlavních směrech. Prvním směrem bylo přijetí konceptu soutěže o omezený prostor a zdroje, který se projevuje v urbanizovaném prostředí, a jehož ekonomická dynamika ovlivňuje interakce mezi sociálně ekonomickými skupinami. Druhým směrem bylo využití poznatků sociální psychologie o povaze sociální organizace v různých urbánních prostředích. První směr sloužil Chicagské škole jako nástroj pro organizaci sběru a analýzy statistických dat, zatímco druhý směr pomáhal porozumět sociální realitě v urbánním prostředí, přičemž využíval poznatků sociální psychologie jako interpretačního nástroje.²⁰

¹⁹ BURGESS, E. W.: The Growth of the City. An Introduction to a Research Project. IN PARK, R. E., BURGESS, E. W., MCKENZIE, R. D.: The City, 1925, In: BARILIK, Igor N. Environmentální kriminologie: prostředí a jeho role při páčání kriminality. Praha: Leges, 2015. Teoretik. ISBN 978-80-7502-065-9.

²⁰ BRANTINGHAM a kol. Environmental Criminology. Prospect Heights, IL: Waveland Press, 1991. In: BARILIK, Igor N. Environmentální kriminologie: prostředí a jeho role při páčání kriminality. Praha: Leges, 2015. Teoretik. ISBN 978-80-7502-065-9.

Teorie sociální dezorganizace se zaměřuje na studium komunit s nízkým ekonomickým statusem, vysokou mírou obyvatelské mobility a vysokým podílem etnických a národnostních menšin, kterým často chybí společné cíle, zdroje a dobrovolnické organizace pro ochranu a realizaci sdílených hodnot a zájmů. Neustálé přesuny obyvatel s různorodými kulturními pozadími v těchto komunitách často vedou k nedostatku dohledu nad mladými lidmi, což může vést k jejich nelegálnímu chování. Je zajímavé, že i když většina obyvatel nejchudších komunit dodržuje zákony a podporuje tradiční hodnoty, vzniká zde subkultura s protispolečenskými hodnotami, která může ovlivňovat chování mladých lidí směrem k delikventnímu jednání.²¹

Závěry autorů Chicagské školy naznačují, že snížení kriminality je spojeno s komplexním pohledem na sociální faktory v městském prostředí. Míra sociální stability a koherence ve společnosti hraje klíčovou roli v prevenci kriminality. Zlepšení životních podmínek, omezování chudoby a podpora sociální integrace se jeví jako prostředky k posílení sociálních sítí a normativních kontrol, což může v konečném důsledku vést ke snížení deviantního chování a trestné činnosti. Důraz na komunitní intervence a podpora inkluzivního prostředí zpochybňuje izolovaný přístup k boji s kriminalitou a zdůrazňuje potřebu celospolečenských opatření pro dosažení trvalejšího účinku na prevenci trestné činnosti v městském prostředí.

2.3.3 Moderní environmentální kriminologie

Moderní environmentální kriminologie představuje odvětví kriminologie, které se specializuje na systematické zkoumání vztahů mezi trestnou činností a okolním prostředím. To zahrnuje analýzu, jak fyzické a sociální faktory v daném prostředí mohou ovlivňovat výskyt a vývoj kriminality. Tento přístup se často zaměřuje na teorii situovanosti, což znamená zdůrazňování konkrétního vlivu prostředí na trestnou činnost.

Moderní environmentální kriminologie využívá prostorový přístup, zkoumá vliv geografických faktorů, urbanistického plánování, architektonických prvků a dalších charakteristik prostředí na kriminalitu. Jedním z klíčových konceptů v této oblasti je též Prevence kriminality prostřednictvím environmentálního designu CPTED (Crime prevention through environmental design), což zahrnuje úpravy fyzického designu a dalších aspektů s cílem minimalizovat příležitosti pro trestnou činnost.

²¹ BARILIK, Igor N. Environmentální kriminologie: prostředí a jeho role při páčání kriminality. Praha: Leges, 2015. Teoretik. ISBN 978-80-7502-065-9.

Environmentální kriminologie se také vyznačuje interdisciplinárním přístupem, kdy integruje poznatky z různých disciplín, jako jsou kriminologie, sociologie, urbanismus, architektura a geografie. Tato interdisciplinárnost pomáhá poskytnout komplexní pohled na interakce mezi lidským chováním a prostředím.

Důležitým aspektem v moderní environmentální kriminologii je také zkoumání dopadů globalizace a technologických inovací na trestnou činnost. Environmentální kriminologie studuje, jak moderní technologie a globalizace mohou ovlivnit dynamiku zločinu a bezpečnost nejen lokální, ale i na globální úrovni. Celkově lze konstatovat, že moderní environmentální kriminologie se snaží porozumět a řešit komplexní vztahy mezi člověkem, trestnou činností a prostředím prostřednictvím interdisciplinárních a inovativních přístupů.

Jako klíčové teoretické a empirické práce, které formují environmentální kriminologii jako moderní obor, lze uvést myšlenky a výzkum britských a amerických kriminologů z konce 20. století. Zatímco předchozí teorie se soustředily na prostorový přístup a důraz byl kladen především na sociologické aspekty prostředí, moderní environmentální kriminologie přesouvá svůj zájem k jednotlivcům v rámci jejich prostředí, což znamená posun od sociologického přístupu ke geografickému.²²

Důraz na jednotlivce, ať už jako pachatele nebo oběti, je centrálním prvkem všech tří teoretických směrů environmentální kriminologie. Namísto zkoumání, jak sociální podmínky okolí ovlivňují jednotlivce, se však zaměřujeme na to, jak se jednotlivci pohybují v rámci konkrétního prostředí. Ve druhé polovině 20. století došlo v kriminologické akademii k obratu, a to v reakci na dynamické sociální, kulturní a politické změny. V té době převládal optimismus ohledně možnosti potlačení kriminality posílením materiálních standardů zejména u chudých a znevýhodněných skupin obyvatelstva. V 50. a 60. letech vzniklo v Americe několik programů pro pomoc mládeži, svobodným matkám, drogově závislým jedincům a trestaným osobám. Byly podniknuty investice do sociálního bydlení a pracovních příležitostí pro dlouhodobě nezaměstnané. Přestože byly tyto kroky pozitivně hodnoceny, kriminalita, zejména násilná a majetková, výrazně vzrostla.²³

²² ANDERSEN, M., BRANTINGHAM, P., KINNEY, J. B.: *Classics in Environmental Criminology*, Boca Raton, FL: CRS Press, 2010, s. 183.

²³ COHEN, L.E. FELSON, *Social Change and Crime Rate Trends: A Routine Activity Approach*. *American Sociological Review*, 1979. In: BARILÍK, Igor N. *Environmentální kriminologie: prostředí a jeho role při páchaní kriminality*. Praha: Leges, 2015. Teoretik. ISBN 978-80-7502-065-9.

Neoklasické přístupy, někdy označované jako environmentální teorie, lze také charakterizovat jako oportunistické, což znamená zaměření na chování pachatelů v prostředích, která poskytují příležitosti k trestnému jednání. Jedním z těchto přístupů je teorie racionální volby od Dereka Cornishe a Ronalda V. Clarka, která se zabývá rozhodnutím pachatele, když se rozhoduje zapojit se do trestné činnosti a spáchat konkrétní zločin. Lawrence Cohen a Marcus Felson se svou teorií rutinních aktivit zkoumají, jak změny v sociálních trendech ovlivňují kriminální chování jednotlivců, a teorie vzorců kriminality, vyvinutá Patricií a Paulem Brantinghamovými, se zaměřuje na prostorové chování jednotlivců a skupin pachatelů při vyhledávání vhodných obětí a cílů pro útok v prostředí, které jim je známé.²⁴

2.4 Etiologie kriminality

Etiologie v kontextu kriminologie se zaměřuje na pochopení příčin a faktorů, které přispívají k vzniku kriminálního chování. Tato disciplína se snaží identifikovat různé společenské, individuální a environmentální faktory, které mohou hrát roli při formování chování jednotlivců a skupin a vedou k spáchání trestných činů. Mezi tyto faktory mohou patřit sociální nerovnosti, nedostatek příležitostí, rodinné prostředí, vzdělání, genetické predispozice, a další.

Studium kriminální etiologie má dvojí cíl: zaprvé, identifikovat faktory a mechanismy, které zvyšují pravděpodobnost kriminálního jednání, a zadruhé, navrhnout strategie a opatření, která by mohla pomoci předejít vzniku těchto trestných činů nebo je alespoň minimalizovat.

V praxi se kriminální etiologie zabývá výzkumem a analýzou různých faktorů, jako je například sociální prostředí, výchova a vzdělání, ekonomické podmínky, skupinová dynamika a psychologické charakteristiky, které mohou ovlivňovat výskyt kriminality. Tento výzkum je pak využíván ke zlepšení preventivních strategií, intervencí a politik, které mají za cíl snížit kriminalitu a zlepšit bezpečnost a blaho společnosti.

²⁴ WORTLEY, R. MAZEROLLE, L. a kol: *Environmental Criminology and Crime Analyses*, 2008; ANDERSEN, M. BRANTINGHAM, P.KINNEY, J.B.: *Classics in Environmental Criminology*, 2010. In: BARILIK, Igor N. *Environmentální kriminologie: prostředí a jeho role při páchaní kriminality*. Praha: Leges, 2015. Teoretik. ISBN 978-80-7502-065-9.

Etiologie, jakožto nauka o příčině vzniku chorob, je v současné době rozuměna jako zkoumání příčin různých jevů. V kontextu kriminologie je kriminální etiologie klíčovým tématem, které se zabývá vysvětlováním faktorů a situací, jež přispívají k výskytu kriminálních činů na společenské i individuální úrovni. Výsledkem této činnosti je identifikace rizikových kriminogenních faktorů, což následně napomáhá při eliminaci kriminality a zlepšení účinnosti preventivních opatření.²⁵

²⁵ DIANIŠKA, G., STRÉMY, T. a VRÁBLOVÁ, M. Kriminológia. 3. aktualizované a doplnené vydanie. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. s. 89-92. Slovenské učebnice. ISBN 978-80-7380-620-0.

3 Kriminogenní faktory

Příčiny a podmínky vzniku „kriminality“ a tzv. „jiné protispolečenské činnosti“ (kriminogenní faktory) jsou produktem interakce času, místa a společnosti, kde se vytvářejí faktory a podmínky, které buď přímo přispívají k vzniku kriminality nebo ji směřují. Kriminogenní faktory zahrnují široké spektrum podnětů a okolností, které mohou podněcovat trestnou činnost. S analýzou těchto faktorů je možné lépe porozumět důvodům, proč ke konkrétním trestným činům dochází, kdo je spáchává, a proč se určité osoby stávají jejich oběťmi. Tyto poznatky mohou být využity při tvorbě programů a opatření zaměřených proti kriminalitě. Je nezbytné reagovat na kriminalitu, a proto je takovéto zkoumání nezbytné a důležité.²⁶

Rozhodování o tom, zda některá činnost bude považována za trestnou či ne, může být ovlivněno různými faktory, včetně sociálních a ekonomických podmínek. Tato proměnlivost je důležitá pro pochopení, jak a proč se určitá trestná činnost vyskytuje v určité společnosti nebo na určitém místě. Pokud chceme účinněji bojovat proti kriminalitě, musíme zkoumat tyto faktory a hledat způsoby, jak s nimi zacházet. Je třeba si uvědomit, že ne všechny situace jsou stejné a že kriminální činnost může být způsobena různými podněty a tlaky, které působí na jednotlivce nebo skupiny ve společnosti.²⁷

3.1 Společenské kriminogenní faktory

Při zkoumání společenských faktorů ovlivňujících kriminalitu je důležité brát v úvahu komplexnost společenského systému, ve kterém se tyto faktory projevují. Kriminologové často rozdělují společnost do různých oblastí, aby lépe porozuměli, jak jednotlivé faktory mohou ovlivňovat vznik kriminality. Analýza těchto oblastí umožňuje identifikovat možné hypotetické vlivy, které mohou vést k trestné činnosti. Je to důležitý krok při snaze pochopit komplexní dynamiku vztahů mezi společenskými podmínkami a kriminalitou.²⁸

²⁶ SCHEINOST, M. Kriminalita očima kriminologů. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010, s. 19–20.

²⁷ SCHEINOST, M. Kriminalita očima kriminologů. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010, s. 19.

²⁸ SCHEINOST, M. Kriminalita očima kriminologů. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010, s. 20.

3.1.1 Vnitřní politika

Jednou z oblastí společnosti, kterou kriminologie vymezuje, je politika. V dnešní době se v politice setkáváme s negativními jevy, jako je zneužívání politických funkcí. Tento jev může vést k nedůvěře veřejnosti vůči politikům, a dokonce i k nedodržování zákonů, které sami zákonodárci schvalují. Riziko zneužití se také vyskytuje u lobbistů, kteří prosazují zájmy vlivných skupin a často mají velký vliv na politická rozhodnutí. Tato situace může vést k deformaci politického procesu a ovlivňování veřejné politiky ve prospěch úzkých zájmů. Je tedy důležité sledovat a zkoumat tyto jevy, aby bylo možné přijmout opatření na ochranu integrity politického systému a obnovu důvěry veřejnosti v politické instituce.²⁹

Je zásadní zaměřit se na resorty politiky, které by měly adekvátně reagovat na současnou kriminální situaci. K tomu patří politika bezpečnostní, azylová a migrační. Tyto oblasti politiky mají klíčový význam z hlediska schopnosti potírat aktuální formy kriminality.

Politika bezpečnostní by měla být zaměřena na prevenci trestné činnosti, ochranu občanů a účinné vyšetřování a stíhání pachatelů. Zároveň by měla reagovat na nové trendy v oblasti kriminality, jako jsou kybernetické útoky nebo teroristické hrozby.

Politika azylová má za úkol poskytovat ochranu a pomoc lidem, kteří utíkají před pronásledováním nebo válečným konfliktem. Je důležité zajistit, aby azylové systémy byly dobře organizovány a efektivní, aby nedocházelo k zneužívání azylových postupů pro páchaní trestné činnosti.

Politika migrační musí být řízena tak, aby zabezpečila legální a řízený příliv migrantů a zabránila nelegální migraci a obchodování s lidmi. Je nutné mít účinné mechanismy pro identifikaci a vyhošťování nelegálních migrantů a současně podporovat integraci legálních migrantů do společnosti.

Veškeré politiky by měly spolupracovat a vzájemně se doplňovat, aby bylo dosaženo efektivního řešení kriminální situace a zajištěna bezpečnost a ochrana občanů.³⁰

²⁹ CEJP, M., BLATNÍKOVÁ, Š., HÁKOVÁ, L., HOLAS, J., TRÁVNÍČKOVÁ, I., a VLACH, J. Společenské zdroje vývoje organizovaného zločinu. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015, s. 52-56.

³⁰ SCHEINOST, M. Kriminalita očima kriminologů. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010, s. 19–20.

Neméně významným aspektem negativně ovlivňujícím vnitřní politiku je nedostatečná podpora ze strany politické reprezentace vůči justičním a bezpečnostním orgánům. Tento jev výrazně komplikuje jejich práci, včetně vyšetřování a soudního postihu. Dalším potenciálním problémem je soustředění politických stran na vlastní zájmy, čímž dochází k ignorování veřejného zájmu a preferencí voličů. Tímto způsobem se rozvíjí nedůvěra občanů v politický systém. K tomu lze přidat také negativní důsledky spojené s propojením sféry politiky s ekonomikou. Pokud dochází k prolínání těchto dvou oblastí moci, může se potenciálně upřednostňovat osoby spojené s vysokou politikou nebo s politickými strukturami, což zvyšuje riziko korupce a zneužívání moci.³¹

3.1.2 Státní správa

V oblasti státní správy se důsledně zkoumá, jak stát bojuje s aktuální kriminalitou. Analyzuje se, které nedostatky jsou identifikovány ve fungování státu a proč některé vlastnosti zaměstnanců ve státní správě nepřispívají k efektivnímu potírání kriminality. Jedním z hlavních faktorů může být opakovaně zmiňovaná korupce, zejména v rámci policejních složek, která může oslabit účinnost práce při potírání trestné činnosti. Dalším aspektem může být nedostatečná motivace zaměstnanců státní správy, což může snižovat jejich schopnost a ochotu účinněji se podílet na boji proti kriminalitě.³²

Politizace sektoru státní správy přináší nežádoucí důsledky, zejména pokud jde o složení ministerstev, které je výsledkem voleb a může se tak často měnit. Po každých volbách dochází k personálním změnám, což často vede ke ztrátě kontinuity mezi starým a novým složením. Tento jev vytváří určité nejasnosti a může oslabit efektivitu práce státní správy. Občané často projevují vysokou míru nedůvěry k aparátu státní správy, což dále zhoršuje situaci a snižuje důvěru veřejnosti v účinnost vládních institucí.³³

³¹ CEJP, M., HAVRDOVÁ, E. Tvorba a realizace projektů prevence kriminality mládeže. Praha: Centrum pro veřejnou politiku, 2007, s. 28.

³² SCHEINOST, M. Kriminalita očima kriminologů. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010, s. 21-22.

³³ CEJP, M., HAVRDOVÁ, E. Tvorba a realizace projektů prevence kriminality mládeže. Praha: Centrum pro veřejnou politiku, 2007, s. 29-30.

3.1.3 Ekonomika

Do ekonomického prostředí jsou často infiltrované zločinecké praktiky, které využívají nedostatků v ekonomice k osobnímu obohacení. Tato kriminalita se zaměřuje především na hospodářské trestné činy a finanční podvody, včetně těch souvisejících s fondy Evropské unie. Jedním z kriminogenních faktorů je snadná dostupnost veřejných finančních prostředků prostřednictvím dotací EU, která umožňuje zneužití a manipulaci s penězi. Dalším problémem je nedostatečná kontrola výběru daní a správa financí, což vede ke krácení na daních a ztrátám veřejných financí.³⁴

V rámci ekonomiky často dochází k převodům majetku na jiné osoby, přičemž hlavním důvodem je často potřeba legalizovat zisky získané prostřednictvím trestné činnosti. Tyto převody majetku slouží k maskování původu nezákonně získaných finančních prostředků a jejich začlenění do legálního hospodářského systému.³⁵

3.1.4 Právo

Z hlediska právní oblasti je důležité zkoumat úroveň právního povědomí, fungování legislativy a spravedlnosti. V rámci této oblasti je možné identifikovat kriminogenní faktory, které se mohou projevat již v samotném procesu tvorby právních předpisů, a to jak v právním vědomí společnosti, tak i v práci soudních a justice orgánů. Tyto faktory mohou být ovlivněny různými okolnostmi, jako je organizovaný zločin, korupce nebo lobbismus.³⁶

V oblasti systému justice se ukazuje jako problematickým nedostatečně rychlé přijímání některých právních norem. Opožděné schvalování právních předpisů může vytvářet právní vakuum nebo způsobovat nesoulad mezi právním rámcem a aktuálními potřebami společnosti. Taková zpoždění mohou být způsobena různými faktory, jako jsou složitost legislativního procesu, politické rozpory nebo nedostatek dostatečných zdrojů pro právní analýzy a přípravu nových zákonů.³⁷

³⁴ CEJP, M., HAVRDOVÁ, E. Tvorba a realizace projektů prevence kriminality mládeže. Praha: Centrum pro veřejnou politiku, 2007, s. 60.

³⁵ CEJP, M., HAVRDOVÁ, E. Tvorba a realizace projektů prevence kriminality mládeže. Praha: Centrum pro veřejnou politiku, 2007, s. 28.

³⁶ CEJP, M., HAVRDOVÁ, E. Tvorba a realizace projektů prevence kriminality mládeže. Praha: Centrum pro veřejnou politiku, 2007, s. 64-66.

³⁷ CEJP, M., HAVRDOVÁ, E. Tvorba a realizace projektů prevence kriminality mládeže. Praha: Centrum pro veřejnou politiku, 2007, s. 29.

Pouhé přijetí právních norem často nestačí k efektivnímu boji s kriminalitou. Je důležité sledovat, jak jsou tyto normy respektovány, dodržovány a uplatňovány v praxi. Justiční systém může být považován za relativně nevykonný z několika důvodů. Jedním z nich je kritika trvání trestního řízení, které se zdá být často příliš dlouhé. Dalším problémem je nedostatečná respektování soudních rozhodnutí v některých případech, což může být způsobeno jak administrativními chybami soudců, tak nesprávnými rozhodnutími samotných soudů. Tato situace může vést k nedůvěře veřejnosti v právní systém a k neochotě dodržovat zákony nebo se vůbec zajímat o jejich dodržování.³⁸

Nízká úroveň právního vědomí je částečně důsledkem složitosti právních norem. Právní laik se často ve složitých právních textech a dlouhých souvětích snadno ztrácí. Tato situace ještě umocňuje neustálé změny v zákonech, které mohou přinést další míru nejasností a zmatek. V důsledku toho lidé často nejsou plně obeznámeni se svými právy, což jim může ztížit obranu svých zájmů v rámci právního systému, i když na ni mají nárok. Takové podmínky mohou vést k toleranci právně neakceptovatelného chování, zejména u právně neznalých jednotlivců, kteří se mohou dopustit protiprávního jednání z důvodu nedostatečného povědomí o zákonech. Dalším faktorem přispívajícím k nízké právní znalosti je nestabilita a roztržitost právního řádu, která může vytvářet nejasnosti a nepřehlednost v systému právních norem.³⁹

V souvislosti s právním řádem se objevují určité faktory, které lze identifikovat jako kriminogenní. Mezery v zákonodárství, nepřehlednost právních předpisů a další nedostatky v jejich uplatňování vytvářejí prostředí, které poskytuje úrodnou půdu pro kriminalitu. Tato situace poskytuje pachatelům širokou škálu příležitostí k páčání trestných činů a zároveň vytváří právní nejistotu mezi občany.⁴⁰

V rámci právního řádu je důležité brát v úvahu i morální systém a hodnoty platné v dané společnosti. Nemorální jednání může mít sice odlišné důsledky než porušení právní normy, ale pro jednotlivce může být stejně závažné. Právní a morální systém jsou vzájemně provázány, protože kvalitní právní norma by měla reflektovat mravní vědomí společnosti.⁴¹

³⁸ CEJP, M., HAVRDOVÁ, E. Tvorba a realizace projektů prevence kriminality mládeže. Praha: Centrum pro veřejnou politiku, 2007, s. 29.

³⁹ GRIVNA, T., SCHEINOST, M., a ZOUBKOVÁ, I. Kriminologie. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 155.

⁴⁰ GRIVNA, T., SCHEINOST, M., a ZOUBKOVÁ, I. Kriminologie. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 155.

⁴¹ GRIVNA, T., SCHEINOST, M., a ZOUBKOVÁ, I. Kriminologie. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 156.

3.2 Individuální kriminogenní faktory

Vlivy, které působí na jednotlivce v jeho prostředí, jsou složité a multifaktoriální. Kromě okolního prostředí hraje roli i biologické a psychické uspořádání jedince, přičemž tyto faktory vzájemně interagují a ovlivňují jeho chování.

3.2.1 Biologické faktory

Při zkoumání biologických kriminogenních faktorů jedince je důležité si uvědomit, že každý z nás se narodí s určitým genetickým základem, který je děděn od biologických rodičů. Tento genetický základ může ovlivňovat různé aspekty jedincova chování a dispozic. Jejich projev v průběhu života může být buď posílen nebo potlačen v závislosti na různých faktorech, jako je prostředí, ve kterém jedinec žije, a jeho možnosti ovlivňovat tuto interakci. Genetická predispozice se tak spojuje s vnějším prostředím a může ovlivnit rozvoj určitých osobnostních charakteristik.⁴²

Vrozené dispozice jedince mají vliv na jeho reakce v různých situacích. Často se trestná činnost přisuzuje jedincům s tendencí k impulsivitě a snadnému podráždění. Biologické kriminogenní faktory jsou také spojovány s poruchami chování a emocionálními poruchami, jako jsou poruchy hyperkinetické.⁴³

V dobách, kdy se kriminologie teprve rozvíjela, přicházeli někteří významní kriminologové s teoriemi tvrdícími, že tendence k trestné činnosti je daná již vrozeně a že lze určit pachatele podle určitých fyzických znaků. Tyto myšlenky položily základy biologické školy kriminologie. Nicméně, postupem času byly tyto teorie vyvráceny a v současné době neexistuje přesvědčivý důkaz, který by potvrzoval, že se člověk narodí jako zločinec nebo že lze predikovat zločinné chování pouhým zkoumáním tělesných znaků.⁴⁴

⁴² CEJP, M., HAVRDOVÁ, E. Tvorba a realizace projektů prevence kriminality mládeže. Praha: Centrum pro veřejnou politiku, 2007, s. 32.

⁴³ VETĚŠKA, J., FISCHER, S. Psychologie kriminálního chování: vybrané otázky etiologie, andragogické intervence a resocializace. Praha: Grada, 2020, s. 30-31.

⁴⁴ NOVOTNÝ, O., a ZAPLETAL, J. Kriminologie. Praha: ASPI, 2004, s. 79-87.

3.2.2 Sociální faktory

Socializace představuje klíčový proces, v jehož rámci se jedinec od svého narození postupně začleňuje do společnosti. Během tohoto procesu se učí společenským normám, hodnotám a očekáváním. Cílem socializace je integrovat se do společnosti a přizpůsobit se jí. Jedinec prostřednictvím socializace získává dovednosti a znalosti potřebné pro adekvátní reakci na různé situace a pro přijatelné chování v souladu se společenskými normami.⁴⁵

Rodina hraje klíčovou roli v procesu socializace jedince. Chování rodičů a vzory, které předvádějí, mají významný vliv na formování hodnot a chování dítěte. Pokud rodiče projevují patologické chování nebo se chovají neobvykle, může se dítě naučit tyto vzory chování a názorů a považovat je za normální. Tato situace může vést k reprodukci patologických vzorců chování v další generaci.⁴⁶

Dítě tedy často kopíruje chování, které vidí ve svém domácím prostředí. Pokud jsou rodiče zapojeni do delikventních aktivit nebo projevují nevhodné chování, může se dítě naučit tyto vzory a začít je reprodukovat. Toto selhání v procesu socializace může vést k negativním důsledkům, včetně projevů delikventního chování a možná dokonce i k zapojení do trestné činnosti.

Skupiny vrstevníků mohou mít významný dopad na chování jedince. Během adolescence se jedinec často zapojuje do sociálních skupin, které mohou ovlivňovat jeho hodnoty a chování. V některých případech se může stát členem skupiny, která je pro společnost problematická. Tato skupina může například konzumovat drogy nebo se dopouštět delikventního chování. Často se stává, že jedinci s problematickým rodinným zázemím najdou oporu právě v takovýchto rizikových skupinách ve svém okolí.⁴⁷

Jedinec, který vyrůstá v prostředí, kde jsou negativní vzory chování běžné, má tendenci tyto vzory přijímat a napodobovat. To může vést k prohloubení jeho delikventního chování, protože se snaží napodobovat chování svých vrstevníků a identifikovat se s nimi. Tento proces může být součástí vývoje osobnosti a formování sociálních vazeb.

⁴⁵ Socializace, vliv rodiny a prostředí, mechanismy [online]. Studium psychologie. [cit. 10.01.2024]. <https://www.studium-psychologie.cz/socialni-psychologie/2-socializace-vlivy.html>

⁴⁶ VETĚŠKA, J., FISCHER, S. Psychologie kriminálního chování: vybrané otázky etiologie, andragogické intervence a resocializace. Praha: Grada, 2020, s. 35.

⁴⁷ BLAŽEK, P., FISCHER, S., a ŠKODA, J. Delikvence: analýza produktů činnosti delikventní subkultury jako diagnostický a resocializační nástroj. Praha: Grada, 2019, s. 20.

Sociální a environmentální faktory mají klíčový vliv na formování osobnosti a chování jedince. Ve větších městech je pozorován vyšší výskyt poruchového chování, což lze přičítat právě většímu množství lidí a s tím spojené anonymitě. V takových prostředích často dochází k nedostatečné sociální kontrole, což může vést k posilování delikventních tendencí u jednotlivců. Nedostatek osobních vazeb a pocitu společenské sounáležitosti může zvýšit riziko antisociálního chování a vytvářet prostředí, ve kterém se delikvence snáze šíří.⁴⁸

Vytváření a fungování sociální kontroly v rámci společnosti slouží jako klíčový regulační mechanismus. V moderní české společnosti je tato kontrola především formálního charakteru, a to skrze státní orgány, jako jsou policejní a soudní instituce. Tyto orgány vykonávají procesy, které jednotlivcům předkládají stanovené normy a hodnoty, jež přispívají k upevnění stability a standardů v celé společnosti. Úroveň a kvalita sociální kontroly tak odrážejí stav a strukturu kriminality v daném prostředí.⁴⁹

Mezi sociální kriminogenní faktory lze zařadit i kulturní vlivy v jejich širším slova smyslu. K těmto faktorům patří například neohleduplnost a nedostatečná zodpovědnost vůči vlastnímu zdraví, což se projevuje zejména ve stoupající nabídce drog a rostoucím počtu narkomanů. Kritický pohled se také upírá k masovým sdělovacím prostředkům, které by měly plnit roli nástroje veřejné kontroly. Ideální funkcí médií je provozování investigativní žurnalistiky, což zahrnuje odhalování podezřelých aktivit jednotlivců, veřejně známých osobností, politiků, podniků a dalších subjektů. Nicméně je třeba si uvědomit, že činnost médií může mít i negativní důsledky. Média často upřednostňují témata spojená s kriminalitou, protože přitahují vyšší pozornost čtenářů a posluchačů. Je důležité vzít v úvahu, že média jsou snadno dostupná i pro ty, kteří nejsou odborníky v právu, a pravděpodobněji si právní laik přečte článek v časopise než podrobný judikát. Tímto způsobem média často zveličují kriminální události a prezentují je bez dostatečného odstupu. Interpretace zpravodajských médií je klíčová, protože i neúmyslně mohou glorifikovat kriminalitu nebo zdůrazňovat životní styl, který může vést k neetickým a nelegálním praktikám.⁵⁰

⁴⁸ BLAŽEK, P., FISCHER, S., a ŠKODA, J. Delikvence: analýza produktů činnosti delikventní subkultury jako diagnostický a resocializační nástroj. Praha: Grada, 2019, s. 20.

⁴⁹ URBANOVÁ, M. Systémy sociální kontroly a právo. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006, s. 7-14.

⁵⁰ CEJP, M., HAVRDOVÁ, E. Tvorba a realizace projektů prevence kriminality mládeže. Praha: Centrum pro veřejnou politiku, 2007, s. 30-31.

Zpravodajská média mohou také často nepřesně vysvětlovat právní pojmy a normy. Emocionálně zpracované zprávy mohou snižovat respekt občanů vůči právním normám a systému jako celku.⁵¹

3.2.3 Psychické faktory

Každá jednotlivá osoba má svůj vlastní základní soubor vnějších vjemů a vnitřních reakcí, které formují její chování a reakce na okolní podněty, ať už jsou skutečné nebo vnímané. V případě kriminálního jednání tyto reakce nejsou v souladu s normami společnosti. Proto je klíčové, aby každý jedinec prošel procesem socializace, který upravuje a formuje jeho spontánní reakce tak, aby byly v souladu s přijatelnými normami chování ve společnosti.⁵²

Při hodnocení psychických faktorů je důležitá úroveň mentálních schopností, což je často považováno za spíše vrozený faktor přispívající k vzniku kriminálního chování. Nicméně tato skutečnost není samospasitelná a nemusí vylučovat kriminalitu u jedinců s vysokou inteligencí. Z empirických zkušeností vychází, že kriminální aktivity jsou obvykle přisuzovány jedincům s nižšími rozumovými schopnostmi, neboť jejich omezená schopnost posoudit situaci může vést k impulzivním rozhodnutím.⁵³

Analýza této problematiky vyvolává otázky ohledně skutečného rozsahu kriminální aktivity a toho, jaké typy jedinců jsou v ní zapojeni. Bez komplexních dat je obtížné přesně určit, jaká část populace se podílí na trestné činnosti. Existuje možnost, že i lidé s vyšší inteligencí mohou být zapojeni do kriminálních aktivit, ale jejich sofistikovanější přístup a schopnost vyhýbat se odhalení může vést k tomu, že takové formy kriminality zůstanou nepovšimnuty.

Tento faktor komplikuje odhad skutečného rozsahu kriminality ve společnosti. Zatímco lidé s nižší inteligencí mohou být náchylnější k odhalení a tvoří větší podíl registrované kriminality, kriminalita páchaná jedinci s vyšší inteligencí může být méně nápadná a tím pádem často zůstává skryta. Toto zkreslení může vést k mylnému dojmu, že většina trestné činnosti je spáchána lidmi s nižším intelektuálním potenciálem.

⁵¹ GRĚVNA, T., SCHEINOST, M., a ZOUBKOVÁ, I. Kriminologie. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 156

⁵² CEJP, M., HAVRDOVÁ, E. Tvorba a realizace projektů prevence kriminality mládeže. Praha: Centrum pro veřejnou politiku, 2007, s. 32.

⁵³ VETEŠKA, J., FISCHER, S. Psychologie kriminálního chování: vybrané otázky etiologie, andragogické intervence a resocializace. Praha: Grada, 2020, s. 31.

Mezi psychické faktory kriminálního chování lze zařadit specifické poruchy osobnosti, které mohou hrát významnou roli ve formování jednání jedince. Mezi tyto poruchy patří například disociální porucha osobnosti, která je charakterizována nedostatkem respektu k právům ostatních, nepřítomností pocitů viny za své činy a neschopností navázat trvalé vztahy. Dalším příkladem je emočně nestabilní porucha osobnosti, která se projevuje výraznými výkyvy nálad, impulsivitou, nestabilitou ve vztazích a často i sebepoškozujícím chováním. Tyto poruchy mohou ovlivňovat jednání jedince a vést ho k nevhodnému a často trestnému chování. Výzkum ukazuje, že lidé s těmito poruchami osobnosti mají zvýšenou tendenci k agresivnímu a antisociálnímu jednání, což může přispět k jejich zapojení do kriminálních aktivit. Je důležité tyto psychické faktory brát v úvahu při analýze kriminálního chování a při vytváření strategií prevence a intervence v oblasti kriminality.⁵⁴

K psychickým kriminogenním faktorům lze také zařadit psychickou závislost jednotlivce, která může hrát klíčovou roli ve formování jeho chování a rozhodování. Tato závislost může být spojena s očekáváním pozitivního hodnocení od okolí nebo s potřebou vnější regulace. Jedinec může například vyhledávat kriminální aktivity jako prostředek k získání uznání nebo pocitu moci, čímž se stává závislým na těchto pozitivních stimulech. Dalším aspektem je závislost na potřebě vnější regulace, kdy jedinec hledá strukturu a řízení ze strany autorit nebo skupin, což může vést k podřízení se zločinným skupinám nebo organizacím. Systémy odměn a trestů pak mohou ovlivnit chování jedince, přičemž negativní dopady kriminálních aktivit mohou být kompenzovány vnějšími stimuly, které pachatel získává za své jednání. Zohlednění těchto psychických faktorů je zásadní při navrhování a implementaci preventivních opatření zaměřených na snížení kriminality. Porozumění motivacím a potřebám jedinců může pomoci identifikovat rizikové skupiny a navrhnout strategie intervence, které budou efektivněji zasahovat do kořenů kriminálního chování.⁵⁵

Delikventi často projevují vysokou potřebu silných podnětů a vyhledávají stimulaci v oblasti asociality. Pro tuto skupinu jedinců je nuda nepřijatelná a nedostatek pozitivních vyžití může vést k destruktivnímu chování a užívání drog, čímž se zvyšuje riziko zapojení do kriminálních aktivit. Jak bude dále diskutováno v rámci práce, je klíčové, aby volný

⁵⁴ BLAŽEK, P., FISCHER, S., a ŠKODA, J. Delikvence: analýza produktů činnosti delikventní subkultury jako diagnostický a resocializační nástroj. Praha: Grada, 2019, s. 19.

⁵⁵ CEJP, M., HAVRDOVÁ, E. Tvorba a realizace projektů prevence kriminality mládeže. Praha: Centrum pro veřejnou politiku, 2007, s. 32.

čas byl stráven smysluplně a produktivně, přičemž zvláště pro rizikové skupiny je důležité poskytnout alternativní způsoby trávení času, jako je například sport, který může fungovat jako prostředek pro odreagování a zapojení do pozitivních aktivit. Vytváření bezpečných prostředí mimo rizikové skupiny může poskytnout jedincům příležitost k rozvoji zdravých zájmů a sociálních vazeb, což může snížit pravděpodobnost jejich zapojení do kriminálního chování.⁵⁶

Je důležité zdůraznit, že zmíněné individuální kriminogenní faktory nejsou sami o sobě přímým spouštěčem kriminálního jednání. I když osoba může vykazovat určité genetické predispozice nebo charakterové rysy, neznamená to automaticky, že je předurčena k páchání trestné činnosti.

⁵⁶ CEJP, M., HAVRDOVÁ, E. Tvorba a realizace projektů prevence kriminality mládeže. Praha: Centrum pro veřejnou politiku, 2007, s. 33.

4 Prevence kriminality

Prevence kriminality zahrnuje různé aktivity, které nejsou trestního charakteru a zaměřují se na redukci, eliminaci nebo neutralizaci faktorů, které přispívají ke vzniku kriminality. Jejím hlavním účelem je ovlivňovat úroveň kriminality tak, aby došlo k jejímu zmírnění nebo alespoň zastavení. Prevence kriminality by měla reflektovat různé podmínky, situace a další faktory, které mohou jedince vést k páčání trestné činnosti. Kromě toho se zaměřuje na pachatele, včetně recidivistů a potenciálních pachatelů, stejně jako na oběti, bez ohledu na to, zda jsou aktuální nebo potenciální.⁵⁷

4.1 Kategorizace prevence kriminality

Klasifikace prevence kriminality vychází z rozsáhlé praxe a teoretických přístupů, které byly ověřeny a zdokonaleny během let. Přímá prevence kriminality je zaměřena na aktivní zamezení samotného páčání trestné činnosti. Naopak nepřímá prevence kriminality neřeší přímo akt kriminality, ale soustředí se na oblasti jako zaměstnanost nebo bydlení. I když předcházení kriminalitě není v těchto případech hlavním cílem, může být považováno za důležitý vedlejší efekt.⁵⁸

Další klasifikace prevence kriminality se týká jejího obsahu. Toto tradiční rozdělení se odvíjí od toho, zda je prevence zaměřena na pachatele, oběti nebo na situaci jako celek. Obsahové dělení se tedy řídí následujícím schématem:

4.1.1 Sociální prevence kriminality

Sociální prevence úzce souvisí s kriminogenními faktory sociálního charakteru. Jejím hlavním zaměřením je identifikace rizik spojených s procesem socializace, které, pokud nejsou adekvátně zvládnuty, mohou vést k vytvoření kriminálních sklonů u jednotlivce. Sociální prevence vychází z etických a právních principů uznávaných ve společnosti a aplikuje je na místní úroveň. Cílem této prevence je zajistit, aby jednotlivec mohl vést život bez účasti na delikventních aktivitách. K dosažení tohoto cíle se sociální prevence zaměřuje na odrazování od kriminálního chování a poskytování pozitivních vlivů do života. Zahrnuje péči o rodinné zázemí, které hraje klíčovou roli v procesu

⁵⁷ NOVOTNÝ, O., a ZAPLETAL, J. Kriminologie. Praha: ASPI, 2004, s. 172.

⁵⁸ FIRSTOVÁ, J., a ZÁMEK, D. Prevence kriminality – nedílná součást systému vnitřní bezpečnosti. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s. 61.

vývoje a socializace jedince. Sociální prevence rovněž klade důraz na podporu sociálního prostředí, jako je škola a volný čas.⁵⁹

S ohledem na to, že rodina, škola a volnočasové aktivity jsou klíčovými faktory ovlivňujícími proces socializace a potenciální kriminální chování, je důležité, aby sociální prevence zaměřila svou pozornost na tyto oblasti. Jsou to právě tyto prostředí, ve kterých se formuje individuální charakter a hodnoty, a která mohou buď podporovat, nebo brzdit rozvoj pozitivního chování a sociální integrace. Proto sociální prevence aktivně spolupracuje s těmito institucemi a klade si za cíl podporovat zdravý vývoj jedinců a posilovat jejich odolnost vůči rizikům spojeným s kriminálním jednáním.⁶⁰

Pokud se podrobně zaměříme na tyto klíčové oblasti, můžeme identifikovat různé strategie sociální prevence. Tato prevence se soustředí na vnitřní regulaci lidského chování, konkrétně na proces seberegulace. Klíčovým momentem v procesu socializace je plná integrace osobnosti, což vede k formování interních kontrolních mechanismů. Tyto mechanismy a hodnoty získané během socializace se stávají nedílnou součástí osobní identity. Důsledkem socializace a sociální integrace jsou pak pozitivní nebo negativní sociální vazby. Vytvářejí se různé typy vazeb, včetně emocionálních, racionálních, vazeb na konvenční aktivity a vazeb na společenské hodnoty, které hrají klíčovou roli v životě jednotlivce. Absence nebo oslabení těchto základních vazeb může být faktorem vedoucím ke kriminálnímu chování. U recidivistů je zvláště zřejmé, že tyto osoby mají obtíže s udržováním stabilních sociálních vazeb a sebeovládáním.⁶¹

V procesu socializace rodina hraje nenahraditelnou roli, jelikož vytváří základy pro rozvoj jedince. Ignorování dítěte ze strany rodičů je zcela nepřijatelné, neboť tím dochází k opomenutí jeho potřeb a vývoje. Negativní vliv může také pramenit z příliš tvrdého přístupu k výchově a z používání fyzického či psychického trestání. Takové formy disciplíny nejenže nepřispívají k zdravému vývoji dítěte, ale mohou vést i k dlouhodobým negativním důsledkům pro jeho psychické i fyzické zdraví.⁶²

Rodinná sféra lidského života je mimořádně citlivá a intimní, ať už jde o výchovu dětí nebo fungování partnerského vztahu. Proniknout do této oblasti může být obtížné a vyžaduje respektování soukromí a důvěry. Mezi nejrozšířenější opatření týkající se

⁵⁹ GRĚVNA, T., SCHEINOST, M., a ZOUBKOVÁ, I. Kriminologie. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 153.

⁶⁰ ONDICOVÁ, M., a UHRIN, S. Prevencia kriminality. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012, s. 21-22.

⁶¹ GRĚVNA, T., SCHEINOST, M., a ZOUBKOVÁ, I. Kriminologie. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 157.

⁶² GRĚVNA, T., SCHEINOST, M., a ZOUBKOVÁ, I. Kriminologie. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 158.

rodiny patří poradenství a programy zaměřené na podporu rodičovství a partnerských vztahů. Tyto programy se snaží poskytnout rodinám nástroje a znalosti potřebné k řešení problémů a posílení vztahů ve prospěch celkového blaha rodiny.⁶³

Škola hraje v procesu socializace rovněž významnou roli, a to i v případech, kdy rodina nefunguje optimálně. Učitelé zde mohou plnit úlohu korektivu a poskytovat žákům pozitivní zpětnou vazbu, což může pomoci vyvážit negativní vlivy z rodinného prostředí. Důležité je, aby děti dokončily alespoň povinnou školní docházku, která jim otevírá základní možnosti v životě a snižuje pravděpodobnost, že by se staly součástí kriminálního prostředí.⁶⁴

Ve školním prostředí existují opatření zaměřená na prevenci kriminálních faktorů, jako je záškoláctví a šikana, a na podporu psychohygieny. Škola by měla být místem, kde se aktivně předchází těmto negativním jevům a kde se snaží vytvořit bezpečné a podpůrné prostředí pro všechny žáky. Ideálním scénářem je, že škola dokáže kompenzovat nedostatky výchovy jedince a poskytuje mu potřebné dovednosti a znalosti pro zvládnutí životních situací.⁶⁵

Volný čas mládeže a dětí je rovněž důležitou součástí procesu socializace. Je doporučeno využít tento čas například pro sportovní aktivity a zájmové činnosti, což může pomoci zabránit vzniku příležitosti k začínajícímu kriminálnímu jednání u rizikových jedinců. Takové aktivity nejen poskytují zábavu a rekreační možnosti, ale také podporují zdravý životní styl a rozvoj sociálních dovedností.⁶⁶

Sociální prevence je důrazně zaměřena na vliv celkového kontextu společnosti. Tato oblast zahrnuje zásahy do makrosociálních struktur, jako jsou právní řád, hodnotové systémy a sociální politika. Hlavním cílem sociální prevence je dosáhnout konformity v lidském chování. Tento stav konformity je dosažen prostřednictvím vnější kontroly chování, která vychází ze systémů norem a pravidel státu a jeho institucí. Klíčovým prvkem sociální prevence je proto existence kvalitního právního rámce a jeho spravedlivá aplikace. Důležitou roli zde hrají také média, která mohou hrát konstruktivní úlohu při

⁶³ ONDICOVÁ, M., a UHRIN, S. Prevencia kriminality. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012, s. 21-22.

⁶⁴ GRIVNA, T., SCHEINOST, M., a ZOUBKOVÁ, I. Kriminologie. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 158.

⁶⁵ ONDICOVÁ, M., a UHRIN, S. Prevencia kriminality. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012, s. 21-22

⁶⁶ ONDICOVÁ, M., a UHRIN, S. Prevencia kriminality. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012, s. 21-22.

osvětě kriminálních a trestněprávních otázek, což může přispět ke zlepšení právního povědomí občanů a snížení pravděpodobnosti výskytu některých trestných činů.⁶⁷

S ohledem na rozsáhlý dosah médií by bylo příhodné zvážit jejich zapojení do preventivních opatření proti kriminalitě.⁶⁸

4.1.2 Viktimologická prevence kriminality

Tento typ prevence se primárně zaměřuje na osoby, které by mohly být ohroženy trestnou činností nebo které se staly skutečnými oběťmi trestného činu. Obsahově se viktimologická prevence prolíná jak se sociální, tak se situační prevencí. Prevence v oblasti viktimologie zahrnuje různé aktivity, jako je poskytování poradenství, osvěty a seznámení se základními principy ochrany. Součástí jsou rovněž kurzy sebeobrany a terapeutické a rehabilitační programy, které jsou poskytovány jak před, tak po případném útoku.⁶⁹

4.1.3 Situační prevence kriminality

Situační prevence se zaměřuje především na eliminaci kriminogenních situací a omezení možností pro páčání trestné činnosti. Strategie tohoto typu prevence vychází z poznání, že určité formy kriminality souvisí s určitými časovými nebo prostorovými faktory. Tato prevence vychází z poznatku, že určité druhy trestné činnosti jsou častější v určitou denní dobu, části týdne, měsíce nebo dokonce v určitém ročním období. Důležitý je i kontext určitých míst nebo situací, které jsou pro páčání trestného činu přitažlivé a vhodné pro pachatele. Na základě těchto poznatků může být prevence zaměřena na konkrétní lokality, časy nebo jiné specifické okolnosti spojené s daným druhem trestné činnosti.⁷⁰

Eliminace kriminality se zaměřuje na situační faktory, které mohou být pro potenciálního pachatele přitažlivé a motivující k spáchání trestného činu. Na jedné straně se snaží zvýšit

⁶⁷ GRĚVNA, T., SCHEINOST, M., a ZOUBKOVÁ, I. Kriminologie. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 153-156.

⁶⁸ FIRŠTOVÁ, J., a ZÁMEK, D. Prevence kriminality – nedílná součást systému vnitřní bezpečnosti. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s. 64.

⁶⁹ GRĚVNA, T., SCHEINOST, M., a ZOUBKOVÁ, I. Kriminologie. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 168-169.

⁷⁰ GRĚVNA, T., SCHEINOST, M., a ZOUBKOVÁ, I. Kriminologie. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 162-163.

obtížnost či náročnost, kterou pachatel musí překonat, aby se dopustil trestného jednání, a na druhé straně zvyšuje riziko spojené s takovým jednáním pro pachatele.⁷¹

Kriminogenní situace často vycházejí ze stereotypů, zvyklostí a dalších rituálů spojených s konkrétním místem a jeho obyvateli. Jako příklad lze uvést sídliště, kde je běžné, že během pracovní doby, víkendů a dovolených dochází k vyprázdnění bytů. Situační prevence se ukázala jako účinná zejména v boji proti pouliční majetkové kriminalitě, mravnostním deliktům a násilné kriminalitě.⁷²

Základními postupy situační prevence jsou technické, administrativní a organizační opatření. Tyto opatření slouží k potlačení možností spáchání trestné činnosti. Některé zabezpečovací prostředky umožňují policii aktivně předcházet trestné činnosti, zatímco jiné mohou posloužit jako důkazní materiál pro pozdější stíhání pachatelů. Takovéto opatření usnadňuje důkazní proces a často vede k úspěšnému vyřešení případů. Opatření situační prevence lze rozdělit do několika kategorií⁷³:

- Posílení zabezpečení objektů, jednotlivců a majetku pomocí technických opatření, jako jsou instalace bezpečnostních zámků, dveří, mříží, a využití ochranných psů či imobilizačních zařízení.
- Bezpečné uložení cenných věcí na zabezpečená místa, jako jsou bankovní trezory pro šperky a klenoty, nebo parkování vozidel v garážích.
- Omezení přístupu ke prostředkům vhodným pro spáchání trestného činu, například regulací prodeje a držení střelných zbraní, výbušnin, jedů a drog.
- Snížení lákavosti spáchání trestného činu a zvýšení rizika pro pachatele, například označováním věcí, což znemožňuje jejich prodej po krádeži, nebo označování bankovek pro zabránění padělání.
- Zlepšení dohledu a monitorování lokalit, včetně policejního dohledu, dohledu obyvatel, hlídačů a používání kamerových systémů, údržby veřejného osvětlení a podobně.

⁷¹ ZOUBKOVÁ, I., a MOULISOVÁ, M. Kriminologie a prevence kriminality. Praha: Armex, 2004, s. 77.

⁷² GRIVNA, T., SCHEINOST, M., a ZOUBKOVÁ, I. Kriminologie. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 163.

⁷³ GRIVNA, T., SCHEINOST, M., a ZOUBKOVÁ, I. Kriminologie. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 163-165.

Obecně je situační prevence upřednostňována před sociální prevencí, a to zejména kvůli jejím okamžitějším a zjevnějším výsledkům. Další výhodou situační prevence je, že je snadněji měřitelná a ověřitelná pro občany. Naopak lze namítnout, že situační prevence je spíše krátkodobým nebo nestálým opatřením ve srovnání se sociální prevencí. Negativními důsledky situační prevence může být i přesun kriminality na jiná místa nebo změna charakteru trestných činů.⁷⁴

4.2 Prevence kriminality dle cílové skupiny

Stejně důležité je rozdělení prevence podle adresátů, které je následující:

4.2.1 Primární prevence

Primární preventivní programy, rozdělené podle cílových skupin, jsou zaměřeny na celé obyvatelstvo, ať už se jedná o obyvatele celé země, měst nebo konkrétních lokalit. Tyto programy ovlivňují všechny lidi, bez ohledu na to, zda jsou pachatelé trestných činů nebo potenciální oběti. Primární prevence je realizována prostřednictvím vládních politik, jako jsou sociální, hospodářské a kulturní opatření, které se snaží ovlivnit základní příčiny kriminality. Účinky široce koncipované primární prevence pronikají do společnosti a postupně redukuje systematickosti kriminality, čímž se dále omezuje prostor pro spáchání trestných činů.⁷⁵

4.2.2 Sekundární prevence

Prevence sekundární se již odlišuje od primární prevence tím, že se zaměřuje na potenciální pachatele, oběti trestných činů a situace s kriminogenním potenciálem. Často se tento typ prevence zaměřuje na skupiny jedinců, které jsou považovány za rizikové z hlediska jejich chování nebo prostředí, ve kterém žijí. Programy sekundární prevence jsou obvykle navrženy tak, aby byly přizpůsobeny konkrétním osobám a jejich životnímu prostředí. Nicméně je důležité, aby při provádění sekundární prevence nedocházelo k označování adresátů této prevence jako potenciálních pachatelů nebo obětí trestných činů.⁷⁶

⁷⁴ GRIVNA, T., SCHEINOST, M., a ZOUBKOVÁ, I. Kriminologie. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 168.

⁷⁵ GRIVNA, T., SCHEINOST, M., a ZOUBKOVÁ, I. Kriminologie. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 169-170.

⁷⁶ GRIVNA, T., SCHEINOST, M., a ZOUBKOVÁ, I. Kriminologie. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 170-171.

4.2.3 Terciární prevence

Terciární prevence se soustředí na snižování recidivy, a to jak u osob, které spáchaly trestný čin, tak u obětí. V případě pachatelů je klíčová jejich sociální reintegrace do společnosti. U obětí je zásadní zabránit sekundární viktimizaci, tedy dalšímu utrpení během soudního procesu, a zajistit, aby byly napraveny následky trestného činu. Dále je důležité poskytnout obětem potřebnou podporu a pomoc.⁷⁷

Je důležité zdůraznit, že dochází ke kombinaci obsahových aspektů prevence a prevence podle cílové skupiny. Například v případě primární sociální prevence by bylo vhodné uplatňovat právní předpisy a zajišťovat efektivní fungování státních kontrolních orgánů. To by mohlo vést k vyšší důvěře veřejnosti v právní systém a dodržování právních norem.

4.3 Systém prevence kriminality v ČR

Současný systém prevence kriminality v České republice je strukturován do tří úrovní:

4.3.1 Prevence kriminality na meziresortní úrovni

Prevence, která se týká občanů na celostátní úrovni, je především reflektována v preventivní politice vlády. Klíčovou institucí v této oblasti na úrovni celé republiky je Republikový výbor pro prevenci kriminality. Tento orgán metodicky formuluje, provádí a sjednocuje strategii preventivní politiky vlády. Hlavními úkoly Republikového výboru pro prevenci kriminality jsou⁷⁸:

- Harmonizace činností relevantních centrálních orgánů ve státní správě
- Spolupráce s občanskými iniciativami, hnutími, církvemi a dalšími subjekty
- Iniciace aktivit v oblasti prevence
- Vytváření a realizace programů a projektů zaměřených na prevenci kriminality
- Hodnocení účinnosti preventivních opatření (s předložením zpráv o účinnosti vládě)

Vedle toho vznikají resortní strategie a programy prevence kriminality v rámci ministerstev. Po jejich vytvoření je nezbytné tyto programy a strategie upřesnit s ohledem

⁷⁷ GRĚVNA, T., SCHEINOST, M., a ZOUBKOVÁ, I. Kriminologie. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 171.

⁷⁸ FIRŠTOVÁ, J., a ZÁMEK, D. Prevence kriminality – nedílná součást systému vnitřní bezpečnosti. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s. 94.

na konkrétní místo jejich aplikace. Ministerstvo vnitra hraje klíčovou roli ve fungování a rozvoji prevence kriminality. Aktivity Republikového výboru pro prevenci kriminality jsou koordinovány na úrovni Ministerstva vnitra. Důležitou součástí tohoto úsilí je Odbor prevence kriminality, který je součástí Ministerstva vnitra. Tento odbor se stará o poskytování finančních prostředků na projekty prevence kriminality a pomoci obětem trestných činů, poskytuje odbornou a metodickou podporu subjektům působícím v oblasti prevence kriminality, a podobně.⁷⁹

Na úrovni republiky má vláda pravomoc schvalovat Strategii prevence kriminality, která se přepracovává každých pět let. Aktuálně platí Strategie prevence kriminality na období let 2022-2027. Tento dokument stanovuje cíle a doporučení strategie, které se dělí na tři úrovně: globální, prioritní oblasti a specifické cíle. Specifická úroveň se zaměřuje na dosažení konkrétních cílů. Součástí strategie je také analýza současné situace v oblasti kriminality a navrhování potenciálních opatření k řešení problémů.⁸⁰

Strategie prevence kriminality zahrnuje i vyhodnocení úspěšnosti předešlých strategií, zejména Strategie prevence kriminality na léta 2016-2020, která byla prodloužena do roku 2021. Celkově došlo k poklesu kriminality ve všech oblastech. Počet trestných činů, stíhaných osob a recidivistů se snížil. Nicméně se výrazněji projevuje přesun kriminality do kyberprostoru. I když celková čísla evidované kriminality klesla, zaznamenává se nárůst mravnostní kriminality, přičemž tento nárůst je spojen s kyberprostorem, kde se také odehrává tato trestná činnost. S rostoucím významem kyberprostoru se zvyšuje i počet stíhaných osob, zejména dětí do 18 let věku. Tento vývoj naznačuje, že prevence kriminality by měla být více zaměřena na kyberprostor a internet.⁸¹

Dne 6. dubna 2022 vláda ČR schválila svým usnesením č. 276 novou Strategii prevence kriminality v České republice na léta 2022-2027.

⁷⁹ FIRSTOVÁ, J., a ZÁMEK, D. Prevence kriminality – nedílná součást systému vnitřní bezpečnosti. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s. 95.

⁸⁰ Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2022 až 2027[online]. Ministerstvo vnitra České republiky. Praha, s. 3-4. https://prevencekriminality.cz/wp-content/uploads/2021/10/04_spk-2022-2027_strategicka-cast.pdf

⁸¹ Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2022 až 2027[online]. Ministerstvo vnitra České republiky. Praha, s. 6-7. https://prevencekriminality.cz/wp-content/uploads/2021/10/04_spk-2022-2027_strategicka-cast.pdf

4.3.2 Prevence kriminality na resortní úrovni

Kraje plní roli spojovacího článku mezi ministerstvy, které se podílejí na prevenci kriminality, a konkrétními obcemi v rámci svého území. V rámci krajských struktur existují tzv. Manažeři prevence kriminality, kteří mají na starosti koordinaci a implementaci preventivních opatření v daném kraji.⁸²

Manažer prevence kriminality má hlavní zodpovědnost za vytváření a implementaci preventivních programů, analýzu bezpečnostní situace v kraji, koordinaci a spolupráci se subjekty účastnicími se preventivních programů, sběr dat a vyhodnocování informací ohledně bezpečnostní situace v kraji a zajišťuje také medializaci preventivních programů.⁸³

Účast krajských orgánů v preventivní politice umožňuje jednotlivým krajům určovat své priority a tím ovlivňovat podobu preventivních programů. Zapojení krajských institucí do těchto aktivit zajišťuje možnost získání finančních prostředků na realizaci cílů v oblasti preventivní politiky. Tento trend posílilo zejména členství Asociace krajů ČR v Republikovém výboru pro prevenci kriminality.⁸⁴

4.3.3 Prevence kriminality na místní úrovni

Na lokální úrovni se již realizuje a provádí jednotlivá opatření preventivních programů. V rámci prevence kriminality má tato úroveň klíčový význam a je zároveň nejefektivnějším přístupem k řešení kriminality v daném místě. Důvodem je hlubší povědomí o konkrétní lokalitě a schopnost efektivně reagovat na specifické problémy. Subjekty, které se na této úrovni angažují v prevenci kriminality, zahrnují místní samosprávné orgány, Policii ČR, neziskové organizace, jednotlivé občany a další.⁸⁵

⁸² FIRSTOVÁ, J., a ZÁMEK, D. Prevence kriminality – nedílná součást systému vnitřní bezpečnosti. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s. 96.

⁸³ DOSTÁLOVÁ, I., DOČKAL, M., a POLÁČEK, M. Doporučený obsah činnosti manažera / koordinátora prevence kriminality Krajského úřadu [online]. Ministerstvo vnitra České republiky [cit. 2024-02-23]. <https://www.mvcr.cz/clanek/doporuceny-obsah-cinnosti-manazera-koordinatora-prevence-kriminality-krajskeho-uradu.aspx>

⁸⁴ FIRSTOVÁ, J., a ZÁMEK, D. Prevence kriminality – nedílná součást systému vnitřní bezpečnosti. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s. 97-98.

⁸⁵ FIRSTOVÁ, J., a ZÁMEK, D. Prevence kriminality – nedílná součást systému vnitřní bezpečnosti. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s. 98-99.

Pro zajištění efektivního fungování programů prevence kriminality je klíčové vytvoření institucionální základny, která je přímo zaměřena na tuto činnost.⁸⁶

Stejně jako v případě krajů, kde existuje pozice Manažera prevence kriminality, i v obcích a městech se ustavují specializované pracovní skupiny známé jako Komise pro prevenci kriminality. Obvykle je tato komise sestavena za účasti koordinátora prevence kriminality, který je pověřeným pracovníkem úřadu. Jejími členy jsou lidé z různých oblastí, kteří se obvykle zabývají problematikou prevence kriminality.⁸⁷

Pro dosažení efektivní a kvalitní prevence kriminality na místní úrovni je nezbytnou podmínkou systematická analýza prostředí, ve kterém jsou realizovány preventivní programy. Tato analýza se zaměřuje především na kriminalitu v dané oblasti, ale také na sociodemografické a ekonomické ukazatele. Kromě toho se zkoumá i společenské klima, což zahrnuje pocity občanů ohledně bezpečnosti a důvěry v činnost bezpečnostních složek na daném území.⁸⁸

Analýza kriminality hraje klíčovou roli při tvorbě kvalitního programu prevence. Tuto analýzu většinou provádí Policie ČR. Při zkoumání kriminality v určité lokalitě se objevuje několik důležitých otázek, na které je nezbytné najít odpovědi pro účinné preventivní opatření⁸⁹:

- Kdo? Tato otázka se zaměřuje na identitu pachatele, jeho sociodemografické údaje, kriminální historii a případné spolupachatele. Je rovněž důležité zohlednit i osobu oběti pro viktimologickou prevenci.
- Co? Zde se zkoumá struktura a frekvence trestných činů v daném období. Je nezbytné zaměřit se na aktuální kriminální situaci a závažnost trestné činnosti.
- Kde? Prevence by měla být cílená na konkrétní místa, kde se trestná činnost vyskytuje.

⁸⁶ ZOUBKOVÁ, I., a MOULISOVÁ, M. Kriminologie a prevence kriminality. Praha: Armex, 2004, s. 90-91.

⁸⁷ FIRSTOVÁ, J., a ZÁMEK, D. Prevence kriminality – nedílná součást systému vnitřní bezpečnosti. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s. 99.

⁸⁸ FIRSTOVÁ, J., a ZÁMEK, D. Prevence kriminality – nedílná součást systému vnitřní bezpečnosti. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s. 100.

⁸⁹ FIRSTOVÁ, J., a ZÁMEK, D. Prevence kriminality – nedílná součást systému vnitřní bezpečnosti. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s. 101-102.

- Kdy? Informace o čase, dni, týdnu a jiných obdobích, kdy dochází k páčání trestné činnosti.
- Jak? Jakým způsobem je trestná činnost vykonávána? Jestliže pachatel používá stále stejný postup, je vhodné mu tento postup znemožnit.
- Čím? Jaké prostředky jsou používány k páčání trestné činnosti? Může se jednat o střelné zbraně, sečné nástroje nebo jiné.
- Proč? Tato otázka je klíčová pro vytvoření preventivního programu. Je důležité pochopit příčiny a podmínky kriminality, i když to není vždy snadné nebo možné.

Po analýze kriminality je vhodné posoudit materiální, personální, technické a administrativní zdroje, které jsou k dispozici obci pro realizaci preventivních opatření. Je nutné porovnat dostupné zdroje s vytyčenými cíli preventivních aktivit. Po této analýze je možné přistoupit k tvorbě preventivních programů.⁹⁰

Vytváření preventivního programu začíná identifikací problému, na který bude program zaměřen. Zároveň je nutné rozhodnout, jaký typ prevence bude aplikován, jakým obsahem a pro které adresáty. Dále se vybírá subjekt, který bude mít na starosti realizaci programu. S tím souvisí stanovení pravomocí a odpovědností za provedení preventivních opatření. Paralelně se určuje časový plán programu, který je rozdělen do období, během nichž je program monitorován a zároveň je na něj alokován finanční rozpočet. Předposlední etapou je schvalování programu, který je hodnocen jak jeho tvůrci, tak nezávislými posuzovateli.⁹¹

Navrhovaný program by měl být schválen komisí pro prevenci kriminality a obecním zastupitelstvem. Nakonec je předložen i Republikovému výboru pro prevenci kriminality, pokud má být program financován ze státního rozpočtu. Poslední fází je realizace preventivního programu, který je začleněn do plánu rozvoje obce. Během realizace se program pravidelně kontroluje a reaguje se na nové události, které by mohly vyžadovat úpravy nebo přerušení preventivních aktivit.⁹²

⁹⁰ FIRSTOVÁ, J., a ZÁMEK, D. Prevence kriminality – nedílná součást systému vnitřní bezpečnosti. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s. 103.

⁹¹ FIRSTOVÁ, J., a ZÁMEK, D. Prevence kriminality – nedílná součást systému vnitřní bezpečnosti. Praha: Wolters Kluwer, 2021, s. 103-104.

⁹² ZOUBKOVÁ, I., a MOULISOVÁ, M. Kriminologie a prevence kriminality. Praha: Armex, 2004, s. 92

5 Charakteristika města Rokycany

5.1 Historie Rokycan

Název Rokycany je odvozen od rokytí, což jsou nízké vrby rostoucí na lukách. V průběhu staletí se v pramenech objevuje množství variant zápisů v různých jazycích, jako například Rokycan, Rokezan, Rokycano, Rochesanae, Rokyczanum nebo Rokitzan. Pravděpodobně od svého založení v roce 973 byly Rokycany majetkem pražského biskupství. Autor práce při zpracování této kapitoly vycházel zejména z knihy Rokycany od autorů H. Hrachová a D. Borek (edice Dějiny českých, moravských a slezských měst, nakladatelství NLN – Nakladatelství Lidové noviny, ISBN: 978-80-7422-100-2).

Rokycany ležely na důležité obchodní a diplomatické cestě zvané řezenská, která vedla z Prahy do Bavorska. Společně s Horšovským Týnem hrály Rokycany klíčovou roli jako dopravní uzel mezi pražským a řezenským biskupstvím, neboť byly od sebe vzdáleny den jízdy koňmo a sloužily jako zázemí při cestách mezi Prahou a Řeznem.

První doložitelná písemná zmínka o Rokycanech pochází z Kosmovy Kroniky české z roku 1110, kde je popsáno, jak tehdejší pražský biskup Heřman poskytl dvorec v Rokycanech pro diplomatická jednání během krvavých sporů o český knížecí stolec. V té době se sem sjela přední česká šlechta v očekávání dalšího vývoje událostí. Od té doby zde pravděpodobně existovala nejvýznamnější dochovaná církevní stavba města, kostel Panny Marie Sněžné.

Další významnou událostí bylo zřízení probošství augustiniánů kanovníků při kostele Panny Marie Sněžné v roce 1363. Tato událost je dokumentována nejstarší dochovanou pergamenovou listinou určenou pro Rokycany.

Rokycany byly považovány za jedno z nejvýznamnějších biskupských a později arcibiskupských statků. Od roku 1406 se řídily právem Starého Města pražského podle rozhodnutí arcibiskupa Zbyňka Zajíce z Hasenburka a mohly se odvolávat k arcibiskupskému podkomořímu.

Pravděpodobně v roce 1397 se v Rokycanech narodil Jan Rokycana, který byl v roce 1435 zvolen pražským arcibiskupem. Jeho zvolení však Řím nikdy nepotvrdil, neboť katolická církev neuznávala ve svém čele nikoho, kdo vyznával podobojím způsobem. Jan Rokycana vystoupil v roce 1433 na církevním koncilu v Basileji a zde se mu podařilo

vyjednat tzv. Basilejská kompaktáta – přiznání nároku na přijímání kalicha pro příslušníky českých husitů. Jan Rokycana zemřel 21. února 1471 v Praze a byl pohřben v Týnském chrámu.

V Rokycanech se v 15. století nacházel hrad, o jehož vzniku, umístění, ale i zániku toho dnes mnoho nevíme. Existuje teorie, že hradní areál byl situován do prostoru dnešního Malého náměstí, ale novější archeologické výzkumy naznačují umístění hradu vedle kostela Panny Marie Sněžné. Existenci rokycanského hradu ještě v osmdesátých letech 15. století potvrzuje zápis v městské kronice, kdy Zdeněk ze Švamberka prodal „dům za hradem“ jistému Martinu Čábovi.

Za husitských válek a krátce po nich Rokycany často střídaly majitele, až v roce 1498 se Rokycanští sami vyplatili z majetku rodu Švamberků za částku 1 200 kop českých grošů a staly se městem komorním, tedy soukromým královským majetkem. Ferdinand I. v říjnu zastavil městu majetek zrušeného proboštví augustiniánů se všemi dvory a vesnicemi. Díky loajálnímu postoji během stavovského povstání v roce 1547 Rokycany nepostihly sankce Ferdinanda I. a město naopak obdrželo několik privilegií. Ferdinand I. také vydal 14. května 1562 pro Rokycany znakové privilegium. V roce 1584 byly Rokycany povýšeny na královské město, za což museli Rokycanští do třetího stavu zaplatit české komoře 7 590 kop grošů. V roce 1599 se uvádí, že v Rokycanech žilo 162 rodin a farář.

Třicetiletá válka znamenala pro město značný devastující zásah, zejména při švédském vpádu 23.–25. října 1639. Rokycany však díky železářství a dolům na železnou rudu se z válečných škod rychle vzpamatovaly.

Dalšími pohromami pro Rokycany byly dva velké požáry v letech 1757 a především 1784, které zničily v podstatě celé město včetně radnice a kostela. Vyhořelo 140 domů v centru, 88 na Pražském předměstí, 32 na Plzeňském předměstí a 103 stodol. Bez střechy nad hlavou zůstalo 1 700 obyvatel. Poté byly Rokycany znovu budovány již jako moderní město s rozvíjejícím se průmyslem. V roce 1848 zde bylo 332 domů a 3292 obyvatel. Rokycany byly v roce 1850 vybrány za sídlo okresního hejtmanství. Přelom 18. a 19. století je spojen s výstavbou měšťanských školních budov, gymnázia, kasáren, pivovaru a sokolovny. Na přelomu 19. a 20. století žilo v Rokycanech již 6 000 obyvatel. Rozvoj Rokycan přerušila 1. světová válka, a docházelo i k zastavování výroby v továrnách kvůli nedostatku pracovních sil. Přímo z Rokycan jich ve válce zahynulo 157. V období první

republiky a následujícím proběhl stavební boom ve stylu moderny a funkcionalismu, došlo k výstavbě administrativních budov, nového nádraží, koupaliště, kasáren a městských čtvrtí. Počet obyvatel stoupl na 9 000.

Ve druhé světové válce se Rokycany staly významným místem historie. Město bylo osvobozeno Američany, na jeho východním okraji probíhala demarkační linie, kde se setkaly Rudá a americká armáda. Dne 9. května 1945 došlo v Rokycanech k zadržení prchajícího říšského ministra pro Protektorát Čechy a Morava Karla Hermanna Franka.

V 60. až 90. letech byl střed města obestavěn panelovými sídlišti, kvůli kterým byla vybourána původní zástavba městských předměstí.

Jedním z přelomů, které se do vývoje města výrazně promítly, je rok 1989. Tento rok je v Československu spojován s radikálními změnami na poli společenském i politickém, ale hlavně hospodářském. Přechod systému centrálně plánované ekonomiky k tržnímu hospodářství zasáhl především průmyslovou a zemědělskou výrobu. Město v minulosti nejvíce proslavily firmy Favorit, Marila a Hamiro, které v současnosti existují již pouze ve vzpomínkách občanů.

Rokycany byly historicky průmyslovým městem s orientací především na hutní a kov zpracovatelský průmysl. Po otevření ekonomiky světa se na český trh dostal zahraniční kapitál a nejinak tomu bylo i v Rokycanech. Orientace průmyslu dostala zcela odlišný směr. Původní zaměření na hutní a kov zpracovatelský průmysl se změnilo na výrobu komponentů pro automobilový průmysl. Nová průmyslová zóna u kasáren vznikla a hostila firmy Borgers CS, EuWe Eugen Wexler a Bontaz. Další zahraniční firmy usadily své podnikání v prostorách bývalé Marily (Hutchinson) nebo u sjezdu z dálnice (Prowell). Příchod těchto firem znamenal pro město vytvoření nových pracovních míst a snížení nezaměstnanosti.

Dalšími významnými roky pro Rokycany byly 2002 a 2006, kdy se městem prohnaly povodně. V srpnu 2002 koryto Klabavy výrazně zaplavilo okolí, způsobujíc škody za 33 854 000 korun. V roce 2006 blesková povodeň, i když krátkodobě, opět zasáhla město, způsobujíc škody srovnatelné s těmi z roku 2002.⁹³

⁹³ Historie města [online]. [cit. 2024-01-10]. Dostupné z WWW: <https://mestorokycany.eu/historie%2Dmesta/ds-51249/p1=82241>

5.2 Současnost města

Rokycany jsou největším městem stejnojmenného okresu. Mají čtyři části – Střed, Plzeňské předměstí, Pražské předměstí a Borek. Dostanete se k nám pohodlně po dálnici D5 (Praha – Rozvadov). Vlakové i autobusové spojení s okolními městy je výborné.

K 1. lednu 2021 zde žilo 13 169 obyvatel. Pokud tento počet porovnáme se stavem před rokem 1989, kdy ve městě žilo přes 16 tisíc obyvatel, jde o značný pokles. Snížení počtu obyvatel bylo způsobeno jednak oddělením obcí Kamenný Újezd a Svojkovice v roce 1990 a obce Litohlavy v roce 1994, a rovněž pak zrušením vojenské posádky v roce 2002.

Mezi nejvýznamnější kulturní akce ve městě patří Setkání pod rokycanskou věží, které se koná každý rok třetí pátek a sobotu v září. Na slavnostech se každoročně prezentují pěvecké, taneční a hudební soubory z Rokycan a okolí, ale i známí umělci. Součástí sobotního programu je možnost vystoupat na věž kostela Panny Marie Sněžné, která je jinak pro veřejnost uzavřena. Za další městské akce uvedme například Pivní slavnosti, Rokycanské vínování nebo Rokycanské kulturní léto.⁹⁴

Během těchto kulturních akcí ale i dalších je zajištěna bezpečnost obyvatel zejména navýšením počtu hlídek jak ze strany Městské policie Rokycany, tak ze strany Policie České republiky.⁹⁵

⁹⁴ Současnost města [online]. [cit. 2024-01-10]. Dostupné z WWW: <https://mestorokycany.eu/soucasnost%2Dmesta/ds-51250/p1=82242>

⁹⁵ Vlastní zdroj.

6 Empirická část

6.1 Dílčí analýza kriminality a vybraného segmentu tzv. „jiné protispolečenské činnosti“ (fenomenologická reflexe zaměřená na teritoriální území města Rokycan)

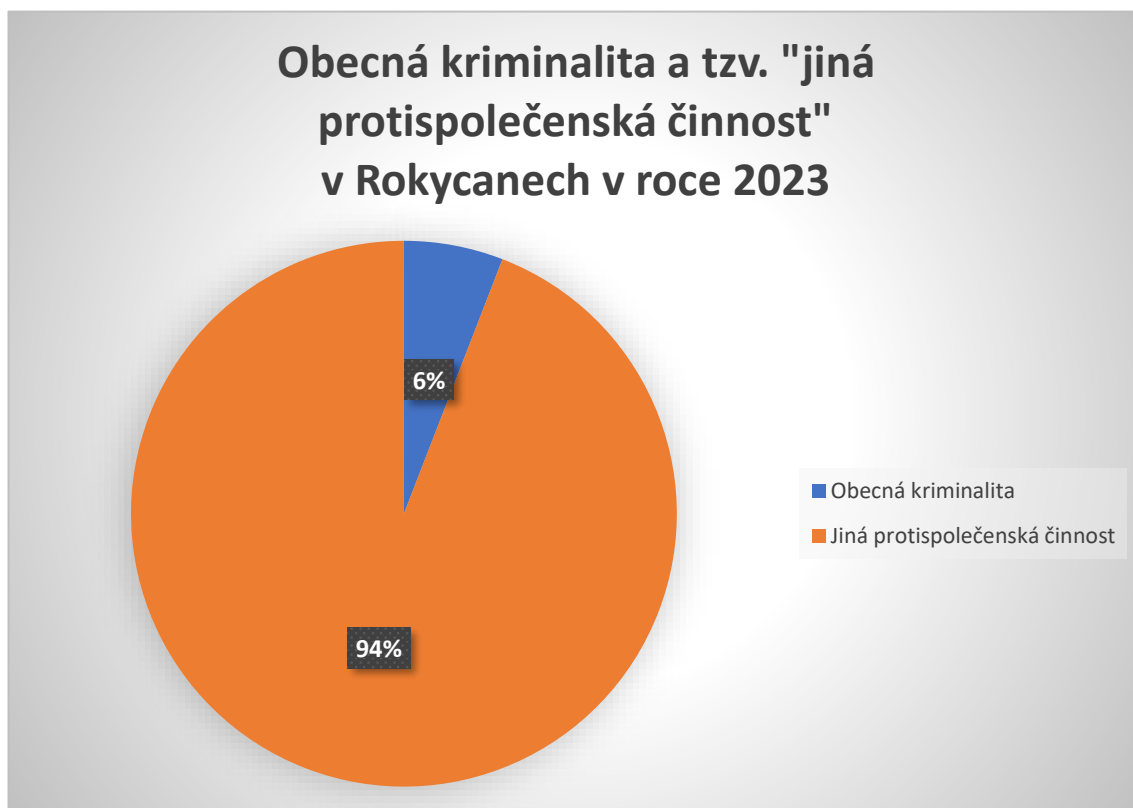
V roce 2023 se město Rokycany stalo dějištěm mnoha významných událostí a vývojových trendů, z nichž jeden z nezbytných aspektů pro analýzu a pochopení politicko-hospodářskými či geografickými veřejnoprávními činiteli představuje oblast „kriminality“ a tzv. „jiné protispolečenské činnosti“. Tato kapitola se zabývá detailním pohledem na statistické údaje, které osvětlují rozsah a charakter těchto fenoménů v rámci města Rokycany v roce 2023.

Vyhodnocení kvantitativních (statistických) ukazatelů je významné pro celkové vyhodnocování a posouzení stavu kriminality jsou základním nástrojem pro posouzení bezpečnostní situace a identifikaci oblastí, které vyžadují další pozornost a intervence. Analýza těchto dat umožňuje nahlédnout na fenomenologický stav, strukturu a dynamiku páchání obecné „kriminality“ či tzv. „jiné protispolečenské činnosti“ ve městě Rokycany, identifikovat klíčové druhy „kriminality“ či tzv. „jiné protispolečenské činnosti“ a zájmově detekovat konkrétní geografická místa, kde se tato aktivita vyskytuje s kvantitativně nejčetnější intenzitou.

V této kapitole budou demonstrovány kvantitativní ukazatele zahrnujících registrovanou „kriminalitu“ či tzv. „jinou protispolečenskou činnost“, případů, rozdělení trestných činů podle jejich povahy a četnost výskytu v jednotlivých částech města. Dále se zaměříme na analýzu vývoje kriminality v průběhu roku 2023 a na identifikaci trendů či vzorců, které by mohly naznačovat změny v oblasti bezpečnosti.

Tyto statistické údaje slouží jako výchozí bod pro další diskusi o faktorech ovlivňujících kriminalitu v Rokycanech a pro formulaci preventivních opatření, která by mohla přispět ke zlepšení bezpečnostní situace v městě. Na základě této analýzy bude možné lépe porozumět specifickým potřebám a výzvám spojeným s kriminalitou v Rokycanech a vyvinout strategie pro efektivní řešení výskytu „kriminality“ a tzv. „jiné protispolečenské činnosti“.

Graf 1: Obecná kriminalita a tzv. "jiná protispolečenská činnost" v Rokycanech v roce 2023

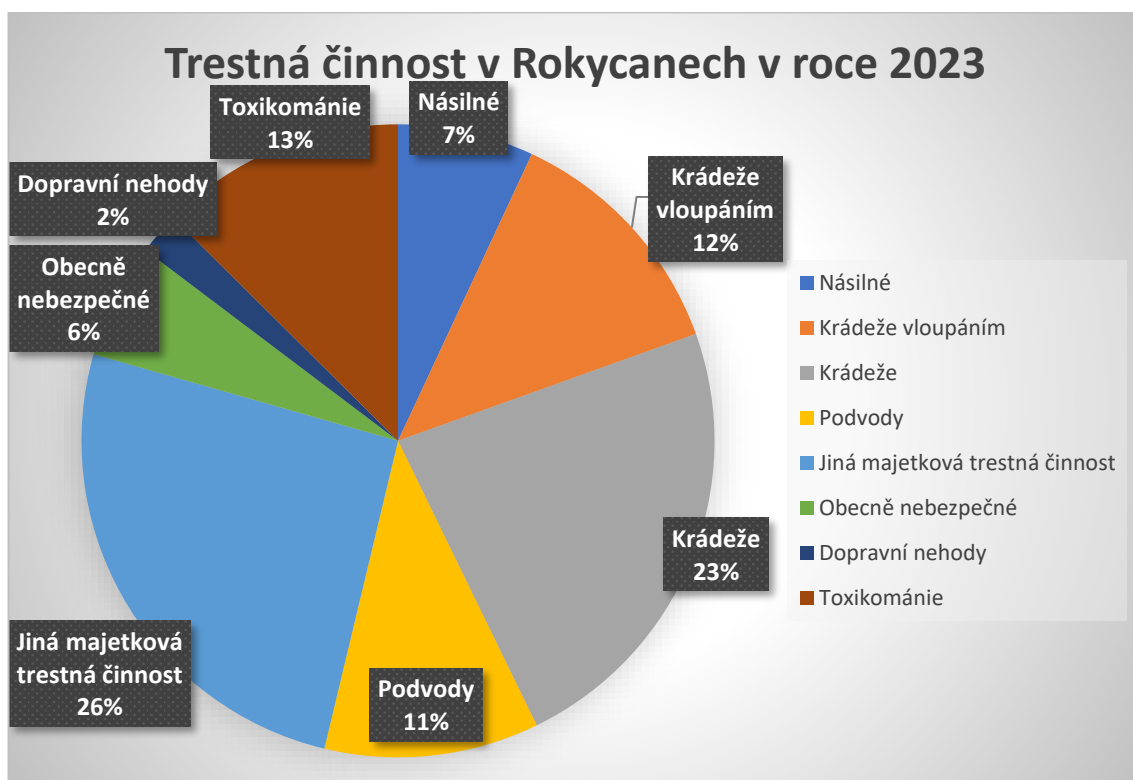

Zdroj: <https://kriminalita.policie.cz/>

Ze zpracované statistiky⁹⁶ pro rok 2023 autorem práce bylo na území města Rokycany evidováno 5040 případů obecné kriminality a tzv. "jiné protispolečenské činnosti". Z tohoto množství se jednalo v 94% případů o tzv. "jinou protispolečenskou činnost" a v 6% případů o trestnou činnost. Ze zpracovaného grafu vyplývá, že na území města Rokycan převládaly v roce 2023 tzv. "jiné protispolečenské činnosti".

⁹⁶ Vlastní zdroj.

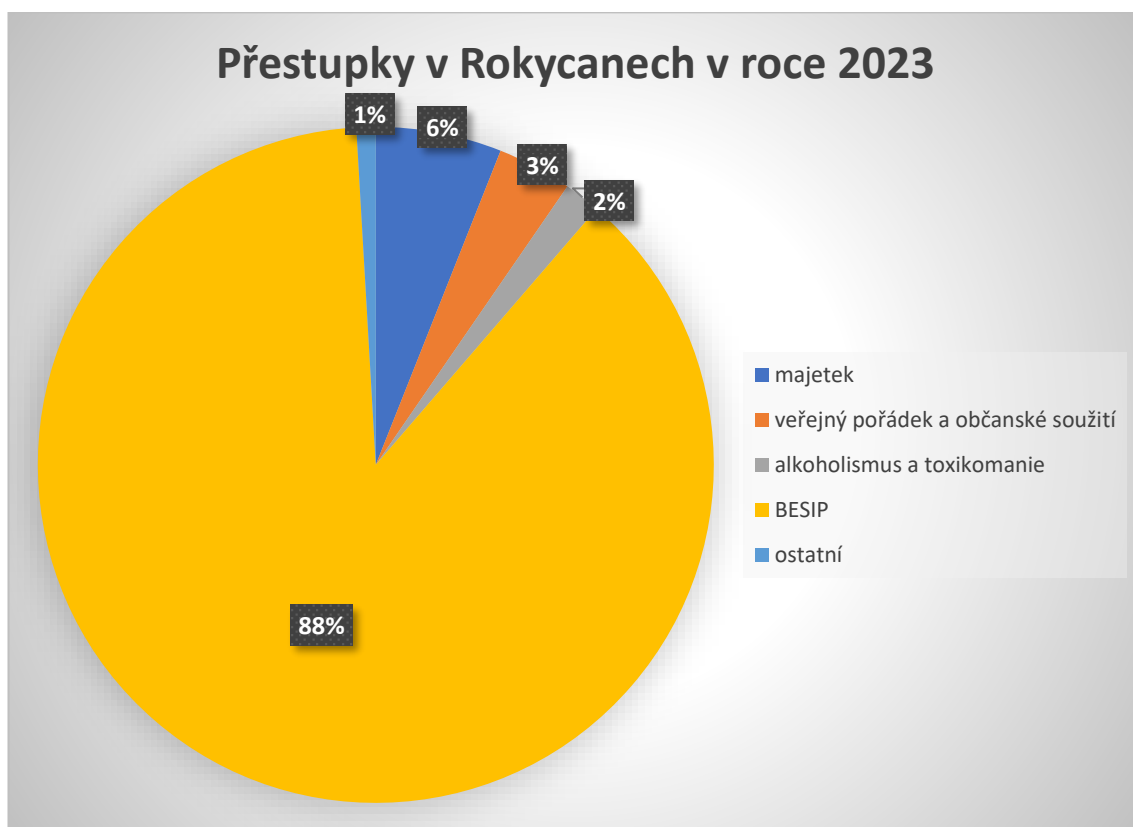
Graf 2: Trestná činnost v Rokycanech v roce 2023

Zdroj: <https://kriminalita.policie.cz/>

Ze zpracované statistiky pro rok 2023 autorem práce bylo na území města Rokycany evidováno 297 případů trestné činnosti. Z tohoto množství se jednalo ve 26% případů o jinou majetkovou trestnou činnost, ve 23% případů o krádeže, v 13% případů o Toxikománii, ve 12% o krádeže vloupáním, v 11% o podvody, v 7% o násilnou trestnou činnost, v 6% o obecně nebezpečnou trestnou činnost a ve 2% o dopravní nehody. Ze zpracovaného grafu vyplývá, že na území města Rokycan byla v roce 2023 nejčastěji evidována jiná majetková trestná činnost a na druhém místě byly krádeže.

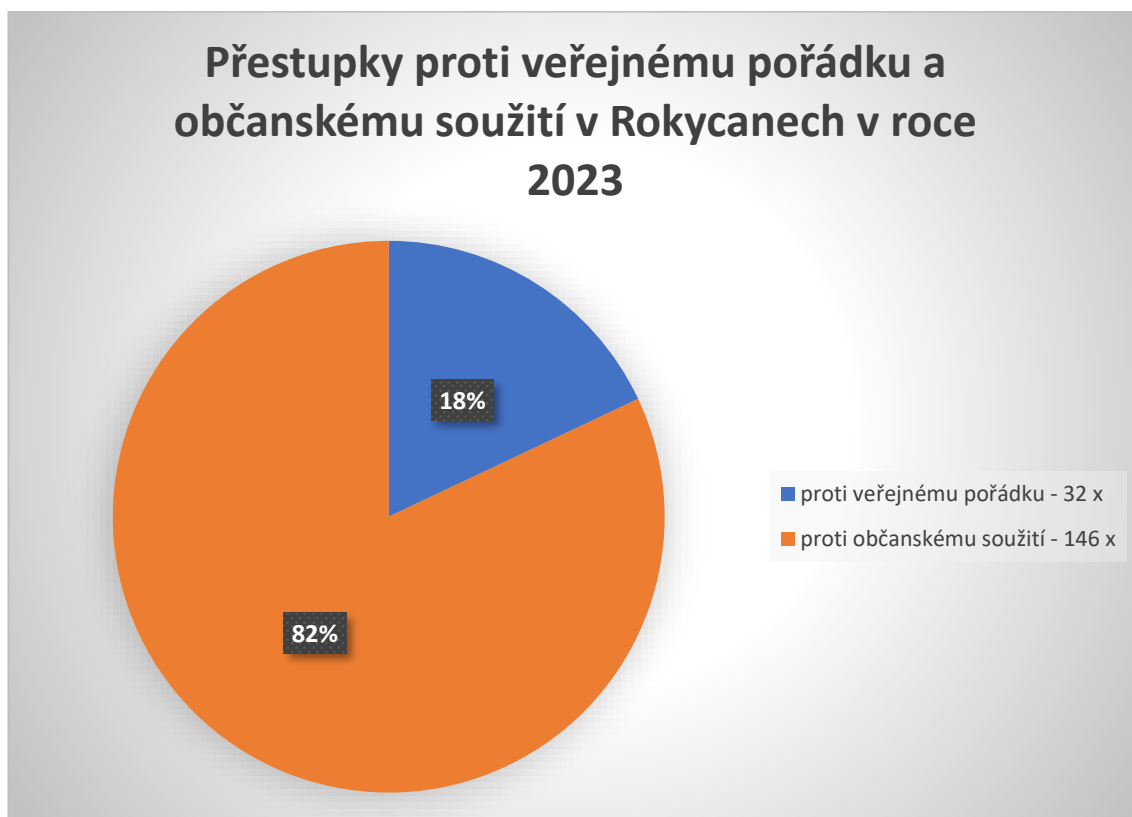
Graf 3: Přestupky v Rokycanech v roce 2023

Zdroj: <https://kriminalita.policie.cz/>

Ze zpracované statistiky pro rok 2023 autorem práce bylo na území města Rokycany evidováno 4751 přestupků. Z tohoto množství se jednalo v 88% případů o přestupky na úseku BESIP a silničního hospodářství, v 6% případů o krádeže, ve 3% případů o přestupky proti veřejnému pořádku a občanskému soužití, ve 2% o přestupky na úseku ochrany před alkoholismem a toxikomanií a v 1% o ostatní přestupky. Ze zpracovaného grafu vyplývá, že na území města Rokycan byly v roce 2023 nejčastěji evidovány přestupky na úseku BESIP a silničního hospodářství.

Graf 4: Přestupky proti veřejnému pořádku a občanskému soužití v Rokycanech v roce 2023

Zdroj: <https://kriminalita.policie.cz/>

Ze zpracované statistiky pro rok 2023 autorem práce bylo na území města Rokycany evidováno 171 přestupků proti veřejnému pořádku a občanskému soužití. Z tohoto množství se jednalo v 82% případů o přestupky proti občanskému soužití a v 18% případů o přestupky proti veřejnému pořádku. Ze zpracovaného grafu vyplývá, že na území města Rokycan převládaly u přestupků proti veřejnému pořádku a občanskému soužití v roce 2023 přestupky proti občanskému soužití.

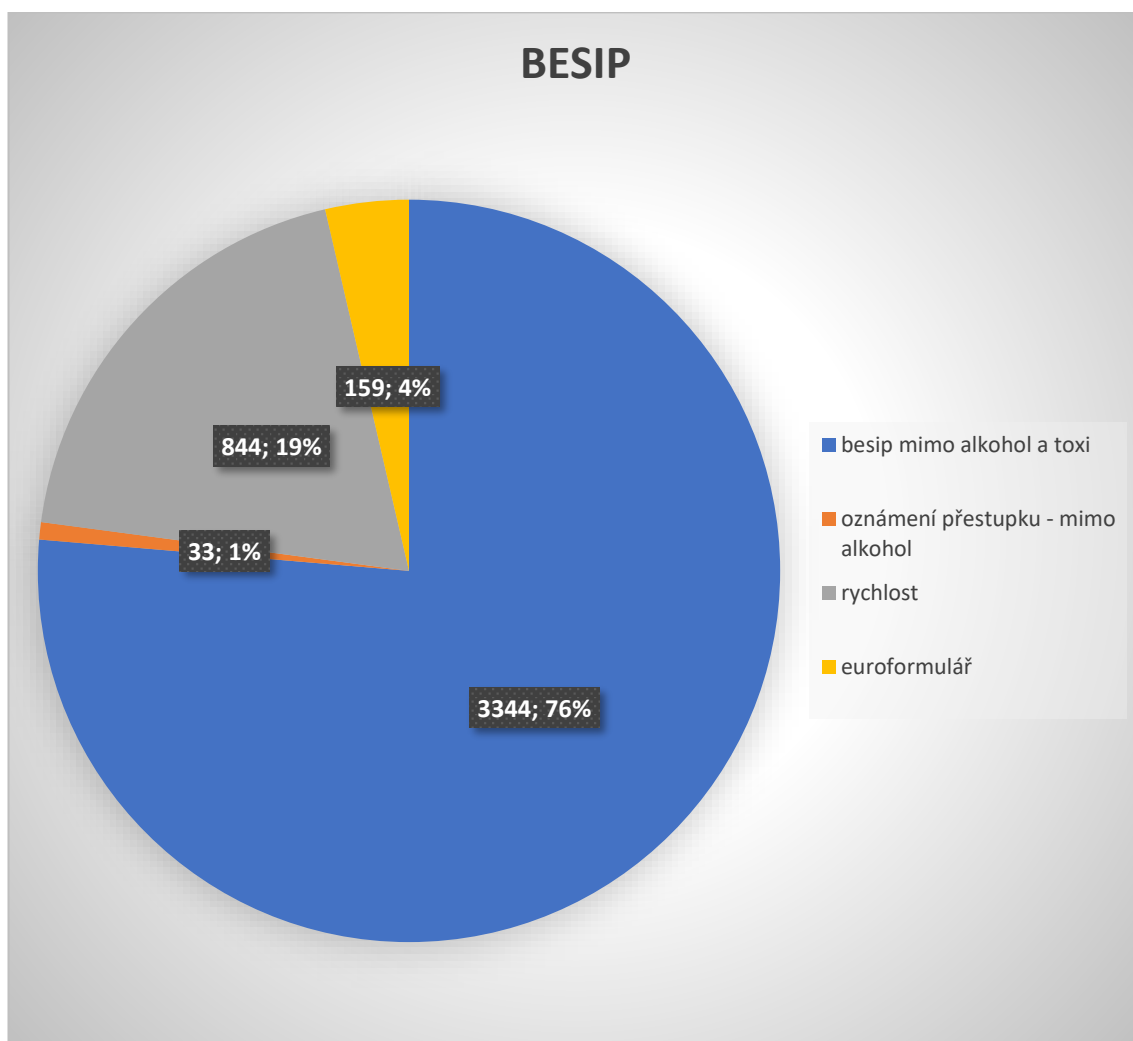
Graf 5: Přestupky na úseku ochrany před alkoholismem a toxikomanií v Rokycanech v roce 2023

Zdroj: <https://kriminalita.policie.cz/>

Ze zpracované statistiky pro rok 2023 autorem práce bylo na území města Rokycany evidováno 85 přestupků na úseku ochrany před alkoholismem a toxikomanií. Z tohoto množství se jednalo v 52% případů o přestupky toxikomanie u řidiče, ve 27% případů o přestupky alkoholu u řidiče motorových vozidel, v 15% případů o přestupky toxikomanie ostatní a v 6% případů o přestupky alkoholu u řidiče nemotorových vozidel. Ze zpracovaného grafu vyplývá, že na území města Rokycan převládaly na úseku ochrany před alkoholismem a toxikomanií v roce 2023 přestupky proti toxikomanie u řidiče.

Graf 6: BESIP ve městě Rokycany v roce 2023

Zdroj: <https://kriminalita.policie.cz/>

Ze zpracované statistiky pro rok 2023 autorem práce bylo na území města Rokycany evidováno 4380 přestupků na úseku BESIP a silničního hospodářství. Z tohoto množství se jednalo v 76% případů o přestupky BESIP mimo alkohol a toxikomanie, v 19% případů o přestupky nedovolené rychlosti, ve 4% případů o euroformulář a v 1% případů o oznámení přestupku – mimo alkohol. Ze zpracovaného grafu vyplývá, že na území města Rokycan převládaly na úseku ochrany BESIP a silničního hospodářství v roce 2023 přestupky BESIP mimo alkohol a toxikomanie.

6.2 Prevence kriminality na místní úrovni

Prevence kriminality představuje klíčový prvek v úsilí snižování míry kriminality a zvyšování bezpečnosti ve městě Rokycany. Tato kapitola se zaměřuje na analýzu a prezentaci preventivních opatření, která jsou realizována jak ze strany Policie České republiky, tak ze strany města Rokycany prostřednictvím Městské policie Rokycany.

Prevence kriminality v Rokycanech probíhá ve dvou hlavních směrech, přičemž obě složky mají své specifické úkoly a odpovědnosti. Policie České republiky zajišťuje koordinaci a realizaci preventivních programů a aktivit na úrovni celého města s důrazem na detekci a potlačení trestné činnosti. Její úsilí směřuje zejména k zajištění veřejného pořádku, ochraně majetku občanů a prevenci závažných trestných činů.

Na druhé straně město Rokycany, prostřednictvím Městské policie Rokycany, přijímá opatření zaměřená na zlepšení bezpečnosti a prevenci kriminality především v místní komunitě. Městská policie Rokycany v rámci své působnosti zabezpečuje zejména dohled nad veřejným pořádkem, ochranu majetku a prevenci drobných trestných činů v rámci města, jenž vyplývá ze základních úkolů městské policie dle ustanovení § 1 zákona č. 553/1991 Sb., o obecní policii, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „**zákon o obecní policii**“). Její činnost se často zaměřuje na aktivní zapojení do komunitních akcí, vzdělávacích programů a spolupráci s občany a místními institucemi.

Tato kapitola 6.2 se bude podrobněji zabývat preventivními opatřeními, která jsou realizována jak Policií České republiky, tak Městskou policií Rokycany, a zhodnotí jejich účinnost a dopad na snižování kriminality ve městě. Dále budeme zkoumat spolupráci mezi oběma složkami a navrhnout možné zlepšení a synergii v jejich preventivních aktivitách.⁹⁷

6.2.1 Prevence kriminality na místní úrovni ze strany Policie ČR

Policisté, zejména policisté zařazení na oddělení tisku a prevence, se věnují preventivní aktivitě, která vyplývá ze základních úkolů dle jednotlivých ustanovení zákona č. 273/2008 Sb., o Policii ČR, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „**zákon o PČR**“). Zejména se jedná po o primární prevenci a sekundární prevenci a to prostřednictvím tzv. „situační prevence“ zaměřenou na cílové skupiny. Od března 2024 na základě pokynu ředitele Krajského ředitelství policie Plzeňského kraje (dále jen „KŘP-

⁹⁷ Vlastní zdroj.

P“) č. 32 z roku 2024 se preventivní aktivitě věnují i policisté dalších organizačních článků z „KŘP-P“. Na prevenci je v současné době kladen velký důraz a je velmi podporovaná ze strany Policejního prezidia. Aktuálně se prevence zaměřuje zejména proti kyber kriminalitě.

Prevence kriminality na místní úrovni ze strany Policie ČR je realizována zejména následovně:

1. Kontaktní prevence - např. Dopravně preventivní akce – zaměření na dodržování rychlostních limitů, používání zádržných systému apod., v rámci projektu Zebra se za tebe nerozhledne – správné a bezpečné přecházení vozovky.
2. Projekty – na úrovni krajské – jsou to projekty, které byly ze strany oddělení tisku a prevence zrealizovány z finanční podpory – z rozpočtu „KŘP-P“, za podpory partnerů v rámci Plzeňského kraje - např. Krajský úřad Plzeňského kraje nebo se jedná o projekty/preventivní aktivity, které vzniknou na základě zpracovaného projektu, který se podává dle stanovených podmínek na Ministerstvo vnitra, odbor prevence. Například v loňském roce jsme byly v rámci našeho kraje podpořeny s projektem – Nebud' bit - bud' in - bitcoinmaty.
3. Přednášková činnost – cílová skupina jsou děti od mateřských škol až po střední školy, dospělí i senioři. Problematika – rozdělení dle 3 pilířů – Tvoje cesta onlinem, Tvoje cesta v dopravě a Tvoje cesta načisto.⁹⁸

6.2.2 Prevence kriminality na místní úrovni ze strany Městské policie

Rokycany

Městská policie Rokycany aktivně přispívá k prevenci kriminality v městě prostřednictvím svých opatření a projektů, které jsou zaměřeny na zajištění bezpečnosti a ochrany majetku občanů, která vyplývá ze základních úkolů dle ustanovení § 2 „zákonu o obecní policii“. Prevence kriminality ze strany města Rokycany prováděná prostřednictvím Městské policie Rokycany se zaměřuje především na využití moderních technologií a dlouhodobých projektů.

Téměř výlučně se prevence kriminality ze strany Městské policie Rokycany zaměřuje na situační prevenci, která je realizována formou rozšiřování a servisu

⁹⁸ Vlastní zdroj.

městského kamerového systému. Tento systém poskytuje nejen možnost monitorovat veřejná prostranství, ale také slouží jako prostředek k odhalování a prevenci protiprávního jednání. Městská policie Rokycany aktivně spolupracuje s dalšími orgány veřejné správy a podniky, aby zajistila efektivní fungování tohoto kamerového systému a jeho neustálou aktualizaci a modernizaci.

Vedle kamerového systému Městská policie Rokycany také participuje na projektech, které jsou prováděny již několik let a jsou zaměřeny na prevenci různých forem kriminality.⁹⁹

6.2.3 Vybrané projekty prevence kriminality prováděné v na místní úrovni

Všichni jsme chodci – Police ČR

V souvislosti s vyhodnocením dopravní nehodovosti a jejich tragickými důsledky za rok 2021 byla připravena preventivní kampaň "Všichni jsme chodci". Tato preventivní kampaň, která je zaměřena na chodce, je realizována v důsledku zaznamenaného zvýšeného počtu dopravních nehod s účastí chodců na území Plzeňského kraje, z nichž polovina se odehrála v našem krajském městě. S ohledem na tuto nepříznivou bilanci byla bezpečnost chodců určena jako jedna z hlavních priorit Krajským ředitelstvím policie Plzeňského kraje.

V roce 2021 bylo na území celého kraje zaznamenáno 3 914 dopravních nehod, při kterých zahynulo celkem 34 osob, 1 428 osob utrpělo lehká zranění a 84 osob bylo vážně zraněno. Z počtu obětí bylo 12 chodců, což představuje nárůst o 3 osoby ve srovnání s předchozím rokem.

Projekt, je doprovázen tematickou grafikou, kterou může veřejnost potkat například na autobusových zastávkách ve formě city lightů (viz. Příloha I. a II.). Tato kampaň může být zaznamenána lidmi také na polepech některých tramvají, stejně jako v jejich vnitřních prostorech, dále na úřadech, ve školách, v autoškolách a dalších institucích po celém území Plzeňského kraje. Při grafickém zpracování Policie ČR vycházela z toho, že všichni jsou chodci. Proto se v kampani mohou občané setkat se všemi zástupci věkových

⁹⁹ Vlastní zdroj.

kategorií v roli chodce, tj. od dítěte až po seniora. Osvětu v rámci této kampaně bude Policie ČR také šířit prostřednictvím zpracované reklamy na internetu, která je zaměřena na zájmové skupiny. V období zhoršené viditelnosti budou chodcům distribuovány reflexní prvky s názvem této kampaně v rámci dopravně preventivních akcí, které by měly rovněž přispět k jejich větší bezpečnosti v provozu.¹⁰⁰

NEBUĎ BIT – BUĎ IN – BITCOINMATY – Policie ČR

Na území Krajského ředitelství policie Plzeňského kraje byl ze strany tohoto orgánu spouštěn projekt zaměřený na osvětu trestné činnosti v kyberprostoru. Tato aktivita byla realizována v důsledku opakovaných varování před podvody v kyberprostoru, které vedou k manipulaci obětí sofistikovanou komunikací a vyvolání strachu z finanční ztráty.

V roce 2022 došlo k nárůstu trestné činnosti, při níž pachatelé využívají bitcoinmaty k získání finančních prostředků od obětí. Podvodné jednání spočívá v tom, že útočník se vydává za pracovníka banky a získává od oběti citlivá data nebo ji přesvědčí, aby převedla peníze na jiný účet nebo je změnila na virtuální měnu. V roce 2021 bylo na území kraje zaznamenáno 479 případů IT kriminality, z nichž 14 mělo škodu přesahující 5,5 milionu korun a souviselo s podvodným jednáním bankovních úředníků. V roce 2022 bylo evidováno 887 případů IT kriminality, z nichž 35 způsobilo škodu přesahující 11 milionů korun, což představuje nárůst o 150 %.

Cílem našeho projektu je upozorňovat na postupy pachatelů a připomínat, že zaměstnanci bank ani policie nikdy nepostupují tímto způsobem. V situaci, kdy jsou peníze občanů ohroženy, banka přijme vlastní opatření a nebude od nikoho žádat nestandardní transakce, jako je zrušení účtu, převod peněz na jiný účet nebo vložení peněz do bitcoinmatu.

V rámci tohoto preventivního projektu, který je podporován z prostředků Programu Ministerstva vnitra v oblasti prevence kriminality, máme maketu bitcoinmatu (viz Příloha III.), pomocí které upozorňujeme širokou veřejnost nejen na tento typ majetkové trestné činnosti. Můžete nás potkat v obchodních centrech nebo během přednáškových akcí. Osvětu budeme šířit i prostřednictvím rozhovoru, který jsme natočili ve spolupráci se

¹⁰⁰ Všichni jsme chodci [online]. [cit. 2024-04-05]. Dostupné z WWW: <https://www.policie.cz/clanek/vsichni-jsme-chodci.aspx>.

známým youtuberem PEDRO. V rámci tohoto dialogu demonstrujeme postupy pachatelů a zejména upozorňujeme na správné chování v kyberprostředí.¹⁰¹

Kontroly chatových oblastí na Rokycansku – Police ČR

V úterý 14. listopadu 2023 se policisté včetně policejního psovoda se služebním psem vydali do celkem 11 lokalit na Rokycansku, kde prošli rekreační oblasti a chatové kolonie (viz Příloha IV.). Jejich hlavním zájmem byla kontrola integrity chat či chalup, zabezpečení objektů a přítomnost osob s podezřelým chováním. Naštěstí nebyly zaznamenány žádné případy násilného vniknutí do objektu; pouze v jednom případě policisté našli klíče v zámku u jedné z chat, které zajistili a informovali majitele nemovitosti.¹⁰²

Sprejerská zeď – MP Rokycany

Dne 4. března 2011 byla ve městě Rokycany slavnostně zprovozněna první legální sprejerská zeď za účasti starosty Vladimíra Šmolíka (viz Příloha V.). Tento prostor pro tvorbu sprejových umělců vznikl v rámci projektu "Sprejerem legálně", který je součástí širšího projektu "Plzeňský kraj – bezpečný kraj". Plocha pro tvorbu výtvarných děl byla vytvořena upravením dřevěného plotu o délce 50 metrů, na který byly připevněny dřevotřískové desky. Hlavním cílem je poskytnout legální prostor pro provádění této jinak nežádoucí činnosti. Na úpravu sprejerské stěny byla z krajského rozpočtu poskytnuta dotace ve výši 60 tisíc korun, zbývající náklady ve výši přibližně 5 tisíc korun hradilo město Rokycany.¹⁰³

¹⁰¹ NEBUĎ BIT – BUĎ IN – BITCOINMATY [online]. [cit. 2024-04-05]. Dostupné z WWW: <https://www.policie.cz/clanek/nebud-bit-bud-in-bitcoinmaty.aspx>

¹⁰² Kontroly chatových oblastí na Rokycansku [online]. [cit. 2024-04-05]. Dostupné z WWW: <https://www.policie.cz/clanek/kontroly-chatovych-oblasti-na-rokycansku.aspx>

¹⁰³ Sprejeři v Rokycanech mají svou zeď [online]. [cit. 2024-04-05]. Dostupné z WWW: <https://plzensky-kraj.cz/article/sprejeri-v-rokycanech-maji-svou-zed>

Bezpečnostní stojany na kola – MP Rokycany

Ve městě Rokycany byly před více než 10 lety zakoupeny bezpečnostní stojany na kola jako součást opatření k prevenci krádeží. Tyto stojany jsou vybaveny speciálním zámkem FAB (viz Příloha VI.), který umožňuje uživatelům uzamknout svá kola a chránit je před neoprávněným užitím. Díky iniciativě města Rokycany bylo možné získat tyto zámky k nákupu v několika místních prodejnách. Princip fungování těchto bezpečnostních stojanů spočívá v jejich schopnosti poskytnout cyklistům spolehlivé a efektivní zabezpečení jejich jízdnicích kol při zaparkování ve veřejných prostorech. Tato opatření přispívají k zvýšení bezpečnosti cyklistů a k ochraně jejich majetku ve městě Rokycany.¹⁰⁴

¹⁰⁴ Vlastní zdroj.

7 Polostrukturovaný rozhovor

V této kapitole bude provedena analýza polostrukturovaných rozhovorů, které byly realizovány s klíčovými osobnostmi ve městě Rokycany. Rozhovory byly vedeny s následujícími účastníky:

- Starosta města Rokycany
- Velitel Městské policie Rokycany
- Vedoucí základního útvaru služby pořádkové policie, tj. obvodního oddělení Policie ČR v Rokycanech
- Ředitel Územního odboru Policie ČR v Rokycanech
- Zástupce ředitele Územního odboru Policie ČR v Rokycanech

Odpovědi z rozhovorů byly interpretovány a analyzovány tak, aby poskytovaly hlubší vhled do problematiky kriminality a bezpečnosti v rámci teritoriálního území města Rokycany. Odpovědi byly anonymizovány, aby byla chráněna soukromí účastníků a zajištěna objektivita interpretace dat. Analytický přístup umožnil zhodnocení hlavních témat, názorů a strategií představitelů města a policie v kontextu studované problematiky. Všechny rozhovory proběhly v prvním čtvrtletí roku 2024.

První respondent identifikoval různorodou směs cizinců a významnou část nižší sociální vrstvy jako faktory, které nejvíce přispívají ke vzniku kriminality v rámci teritoriálního území města Rokycany. Tato kombinace může představovat sociální a ekonomické výzvy, které mohou vést ke zvýšenému riziku kriminality v určitých komunitách. Když se podíváme na typy trestné činnosti, které jsou nejčastější ve městě Rokycany, respondent zdůraznil majetkovou trestnou činnost, která je však spíše klesající. Tento trend může být výsledkem různých faktorů, včetně účinných preventivních opatření a práce policie. Co se týče opatření k prevenci kriminality na odloučených lokalitách, respondent identifikoval bývalá kasárna a ubytovny celkově jako problematická místa. Jako reakci na tyto problémy bylo zřízeno detašované pracoviště Městské policie Rokycany v bývalých kasárnách, kde je zvýšená aktivita policie. Problémy spojené s ubytovny zahrnují nejen otázky občanského soužití, ale také nedodržování pravidel odpadového hospodářství. Strategie Policie ČR a Městské policie Rokycany k prevenci kriminality zahrnují podporu volnočasových aktivit a situační prevenci, která zahrnuje rozšiřování městského kamerového systému a práci policie

v místě. V rámci navrhovaných opatření pro další prevenci kriminality respondent zdůraznil potřebu rozšířit a zdokonalit městský kamerový systém a zaměřit se na prevenci využívání kyberprostoru u mládeže. Tato opatření by podle něj mohla přispět k dalšímu snížení kriminality a zlepšení bezpečnosti ve městě Rokycany.

Druhý respondent zdůraznil jako faktory přispívající ke vzniku kriminality v Rokycanech sociálně patologické jevy a sociální prostředí. Tyto faktory mohou zahrnovat širokou škálu sociálních problémů, které mohou vytvářet podmínky pro vznik a šíření kriminality. Respondent dále identifikoval jako nejčastější typy trestné činnosti ve městě majetkovou trestnou činnost, která přechází do kyberprostoru, a řízení pod vlivem omamných a psychotropních látek. Tyto formy kriminality mohou představovat značnou výzvu pro bezpečnost a ochranu občanů ve městě. Pokud jde o opatření k prevenci kriminality, respondent se zaměřil na situační prevenci kriminality v okolí ubytoven, což je klíčová lokalita pro nápravu sociálně patologických jevů a snížení rizika kriminality. Dále respondent zdůraznil potřebu preventivních programů zaměřených zejména na seniory a mládež v oblasti chování v kyberprostoru a ohledně mravnostní kriminality. Spolupráce s veřejnými institucemi je klíčová pro úspěšné potlačení sociálně patologických jevů a posílení prevence kriminality v městě Rokycany. Respondent také poukázal na potřebu navýšení rozpočtu Policie ČR, přičemž zdůraznil, že uniformovaná policie je poddimenzovanou složkou policie. Zvýšení finančních prostředků by mohlo umožnit posílení policejní přítomnosti a účinnosti opatření k prevenci a potírání kriminality ve městě.

Třetí respondent identifikoval několik faktorů, které přispívají ke vzniku kriminality na území odboru Rokycany. Patří mezi ně rozložení územního odboru, které je výhodné pro páchaní majetkové trestné činnosti osobami nemajícími vztah nebo bydliště v okrese Rokycany. Poloha vedle dálnice D5 a vlakového koridoru usnadňuje pohyb osob a zboží, což může vést k častějšímu páchaní trestných činů. Rovněž zmínil problematiku drogové kriminality, která je podle respondenta spojena s lehkou dostupností drog na území. Dalším problémem jsou cizinci působící na území města Rokycan, kteří jsou spojováni s různými formami majetkové trestné činnosti, včetně drobných fyzických útoků. Co se týče vývoje trestné činnosti v posledních letech,

respondent uvedl, že v roce 2023 bylo zaznamenáno okolo 700 případů trestných činů na územním odboru Rokycany. Nejčastějšími trestnými činy byly majetkové trestné činnosti, jako jsou vloupání nebo krádeže v obchodech. Zároveň se zde objevuje vzestup trestné činnosti v oblasti podvodů, především v kyberprostoru. Respondent rovněž upozornil na stále větší problém s řidiči pod vlivem alkoholu a drog, kteří jsou často předmětem trestního stíhání. Respondent dále uvádí, že na územním odboru Rokycany není v pravém slova smyslu odloučených lokalit, které by vyžadovaly speciální přístup k prevenci kriminality. Policie ČR provádí prevenci na území města Rokycany a městská policie se v tomto směru nepodílí, pouze na výzvu Policie ČR případně spolupracuje, avšak velmi zřídka. Respondent zdůrazňuje, že k projektům prevence kriminality jsou nastavena pravidla z „KŘP-P“, kde je zřízena pracovní skupina a síť preventistů na každém územním odboru. Na územním odboru Rokycany je největším problémem v současné době nápad IT kriminality, zejména různé druhy podvodů a vydírání. Proto se provádí nejvíce preventivních aktivit zaměřených na tento typ kriminality. Co se týče projektů prevence, ty jsou navrženy tak, aby pokryly celou škálu věkových skupin a byly přizpůsobeny konkrétním potřebám ve městě Rokycany. Na prvním stupni základních škol se zaměřují na rozvoj právního vědomí, zatímco na druhém stupni základních škol, středních škol a učilišť se klade důraz na zvýšení gramotnosti v oblasti kyberprostoru a prevenci podvodů v online prostředí. Projekt bitcoinmat je jedním z opatření zaměřených na prevenci kyberpodvodů, který je určen nejen pro veřejnost, ale i pro seniory. Dále se provádí prevence v rámci BESIP, která zahrnuje široké spektrum aktivit od mateřských škol až po prevenci přímo v dopravě. Další prevence se zaměřuje na problematiku drog, kde se využívají různé formy osvěty včetně tematických událostí jako byl vlak Revolution Train v roce 2023 a preventivní programy ve školách na téma "Drogy jsou špatné". Také se věnuje prevenci majetkové trestné činnosti, která je jedním z hlavních problémů v oblasti kriminality ve městě Rokycany.

Čtvrtý respondent v odpověď na první otázku zdůraznil podle něj nevyhovující právní řád, který neposkytuje dostatečně rychlé a účinné sankce za spáchané přestupky a trestné činy. Navrhoval zvýšení trestů, jakožto prostředek k odrážení potenciálních pachatelů, a to zejména veřejně prospěšné práce, jakožto forma "ostudy". Jako nejčastější formy trestné činnosti poukázal na narůstající vandalismus a drobné krádeže ve městě, což svědčí o potřebě posílení opatření proti majetkové trestné činnosti. Třetí respondent zmínil konkrétní lokalitu, bývalá kasárna u Václava, kde vznikla koncentrace ubytoven

a souvisejících problémů, a doporučil vyšší dohled městské policie v této oblasti. Čtvrtý respondent nebyl schopen poskytnout odpovědi na danou otázku. Respondent pátého bodu zdůraznil význam osvěty a využití stávajících technologií pro prevenci kriminality, s důrazem na jejich další zdokonalování. Tyto odpovědi naznačují komplexnost problému kriminality v Rokycanech a potřebu integrovaného přístupu k prevenci.

Dle posledního respondenta se kriminalita ve městě Rokycany formuje pod vlivem různých faktorů. Významnou roli hraje mnohonárodnostní aspekt a větší fluktuace osob v souvislosti s existencí průmyslových zón. To může vést k dynamické změně složení obyvatelstva a ovlivňovat sociální prostředí. Co se týče typů trestné činnosti, dochází k proměně. Majetková trestná činnost se vyvíjí směrem do kyberprostoru, kde je stále větší podíl podvodů a jiných kybernetických deliktů. Zároveň je zde patrný pokles násilné trestné činnosti, přičemž vandalismus zůstává významným problémem. Opatření zaměřená na prevenci kriminality se soustředí i na odloučené lokality, ty respondent určil jako okrajové lokality, kde není velký pohyb osob. Zde se uplatňuje zvýšený výkon služby nebo technická opatření, která mají snížit riziko kriminality a zvýšit bezpečnost. Policie ČR má vypracované strategie k prevenci kriminality, které se průběžně mění podle aktuální situace. Prioritou je v současnosti boj proti kybernetické kriminalitě a prevence nehod na silnicích způsobených řízením pod vlivem alkoholu či drog a také prevence zaměřená na chodce. Další navrhovaná opatření se zaměřují na posilování prevence v oblasti kybernetických podvodů, s důrazem na ochranu dětí, dospělých a seniorů. Dále se upřednostňuje prevence v oblasti toxikomanie, zejména u mládeže, s cílem zamezit užívání syntetických látek a snížit rizika spojená s jejich konzumací.

8 Příklady tzv. „dobré praxe“ v oblasti realizace projektů na místní úrovni

Následující kapitola je zaměřena na přehled několika úspěšných projektů a programů prevence kriminality, které jsou aktuálně realizovány v různých městech České republiky. Tyto projekty představují osvědčené postupy a inovativní přístupy k prevenci a potlačování kriminality a mohly by sloužit jako inspirace pro město Rokycany. Klíčové prvky, úspěchy a dopady těchto projektů budou prozkoumány s cílem získat ucelený pohled na to, jak efektivně mohou města reagovat na bezpečnostní výzvy a posilovat ochranu svých občanů. Následující projekty a programy slouží jako vhodné příklady tzv. „dobré praxe“ k identifikaci vhodných strategií a přístupů, které lze aplikovat i na místní úrovni v Rokycanech s cílem posílit bezpečnost a prevenci kriminality ve městě.

8.1 Z kruhu ven

Realizátor: Ratolest Brno, z. s.

Program Z Kruhu ven je programem, který se zaměřuje na mladistvé a mladé dospělé ve věku od 15 do 30 let, kteří se ocitli v konfliktu se zákonem. Jeho cílem je reagovat na potřebu dlouhodobé individuální práce s lidmi, kteří čelí riziku sociálního vyloučení, porušili zákony a mají zájem řešit svou životní situaci komplexně. Tento program je rovněž vhodný pro jedince po návratu z výkonu trestu.

Hlavním cílem projektu je snížení rizika opakování trestné činnosti mladistvých a mladých dospělých, zlepšení jejich sociálního fungování a zvýšení jejich šancí na zapojení do společnosti. Prostřednictvím dlouhodobého individuálního programu Ratolest Brno, z. s., se mladým lidem poskytuje příležitost a prostor k uvědomění si důsledků svého jednání a poučení se z něj. Ti se také učí převzít zodpovědnost za své činy, seznámit se s alternativními způsoby řešení své nepříznivé situace a stát se aktivními řešiteli svých problémů.

Spektrum nabídek projektu je rozšířeno tak, aby umožnilo řešení situace bez vytržení jedince z jeho přirozeného prostředí. Navíc projekt, na rozdíl od represivních opatření, snižuje riziko stigmatizace, která má negativní dopad na začlenění zpět do společnosti.

Represivní postupy často znamenají záznam v rejstříku trestů, což významně snižuje hodnotu mladých lidí, zejména na trhu práce. Projekt se snaží tomuto předejít, a naopak přispět ke zlepšení jejich kvality života a snížení míry sociálního vyloučení.

Dílčí cíle programu jsou:

- vytvořit chybějící nástroj práce s cílovou skupinou a působit preventivně proti rozvoji dalších soc. patologických jevů, které jsou s protiprávním chováním spojené
- zvyšovat informovanost cílové skupiny v oblasti zaměstnanosti a dluhové problematiky
- podporovat motivaci cílové skupiny k dokončení programu a zvyšovat tak její úspěšnost v programu.

Realizátor projektu systematicky sleduje jak kvantitativní, tak kvalitativní ukazatele. Mezi kvantitativními ukazateli patří počet klientů celkově, počet klientů, kteří program úspěšně nebo neúspěšně dokončili, a počet zrealizovaných aktivit. Kvalitativní ukazatele zahrnují zpětnou vazbu od klientů, průběžné pozorování aktivity klientů při skupinových i individuálních setkáních a jejich pokrok během spolupráce, stejně jako snížení nežádoucího chování během společných aktivit. Kromě toho byl vypracován nový způsob evaluace využívající informace o recidivě, dotazníků administrativně spravovaných na začátku a na konci programu, rozhovorů týkajících se vnímaných změn při ukončení programu a šest měsíců po jeho ukončení (sledovací rozhovory), a průběžného hodnocení spokojenosti v různých oblastech života.¹⁰⁵

8.2 E-bezpečí

Realizátor: Centrum prevence rizikové virtuální komunikace Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci ve spolupráci s dalšími organizacemi

¹⁰⁵ Z kruhu ven [online]. [cit. 2024-04-11]. Dostupné z WWW: <https://prevencekriminality.cz/z-kruhu-ven-2/>

Projekt E-Bezpečí je certifikovaný celorepublikový program, jehož cílem je prevence, vzdělávání, výzkum, intervence a osvěta týkající se rizikového chování na internetu a souvisejících fenoménů. V poslední době se projekt zaměřuje i na pozitivní využívání informačních technologií ve vzdělávání a každodenním životě.

Projekt E-Bezpečí se specializuje zejména na:

- **kyberšikanu a sexting** (různé formy vydírání, vyhrožování, poškozování obětí s pomocí informačních a komunikačních technologií),
- **kybergrooming** (komunikace s neznámými uživateli internetu vedoucí k osobní schůzce),
- **kyberstalking a stalking** (nebezpečné pronásledování s použitím ICT),
- **rizika sociálních sítí** (zejména sítě Facebook),
- **hoax, spam a fake news**,
- **online závislosti (netolismus, nomofobie)**,
- **fenomén youtubering**,
- **zneužití osobních údajů v prostředí elektronických médií.**

Projekt se zaměřuje na terénní práci s různými cílovými skupinami, pořádání přednášek, preventivních vzdělávacích akcí a dalších aktivit. Přednášky a besedy se zabývají konkrétními nebezpečnými jevy, stejně jako možnostmi prevence a obrany proti nim. Problémové situace jsou ilustrovány pomocí modelových scénářů a reálných případů. Besedy jsou interaktivní, využívají prezentace a videoukázky. Cílové skupiny projektu E-Bezpečí zahrnují žáky a studenty od 1. stupně ZŠ, pedagogy, pracovníky v prevenci sociálních patologií, odborníky na prevenci, policisty (včetně městské policie a Policie ČR), manažery v oblasti prevence kriminality, vychovatele, pracovníky v oblasti sociální péče a také rodiče. Kromě vzdělávacích akcí projekt E-Bezpečí provádí také pravidelná celorepubliková výzkumná šetření zaměřená na rizikovou komunikaci v online prostředí. Poskytuje online poradnu, vydává různé informativní materiály pro žáky a učitele a podílí se na šíření povědomí o bezpečném chování na internetu pomocí různých aktivit. Projekt E-Bezpečí je v současnosti aktivním a dynamickým národním preventivním projektem, který poskytuje podporu širokému spektru uživatelů internetu, bez ohledu na věkovou skupinu. Jeho cílem je poskytnout pomoc těm, kteří se ocitli v obtížné situaci kvůli některému z online nebezpečí. Projekt E-Bezpečí má podporu klíčových ministerstev,

jako je Ministerstvo vnitra a Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, a také Policie ČR. Tento projekt představuje v oblasti prevence online kriminality významný nástroj na národní úrovni.¹⁰⁶

8.3 Forenzní značení jízdních kol a invalidních vozíků syntetickou DNA

Realizátor: Městská policie Karviná

Forenzní značení pomocí syntetické DNA představuje inovativní metodu značení majetku, jako jsou jízdní kola, invalidní vozíky a další kompenzační pomůcky, či jakýkoli jiný definovaný majetek, jako například umělecká díla nebo městský mobiliář. Tento způsob značení není viditelný pouhým okem; jedná se o uložení číselné informace na mikrotečece, která je kotvena na značeném předmětu pomocí speciálního lepidla, které je viditelné pouze pod UV světlem. Tímto způsobem je možné registrovat majetek a zároveň zajišťuje jedinečnou a nezpochybnitelnou kontrolu oprávnění držení díky jednotné databázi. Samolepka, která je umístěna na značeném majetku, upozorňuje potenciálního zloděje na ochranu syntetickou DNA. Tento způsob ochrany významně snižuje počet krádeží jízdních kol a invalidních vozíků, přičemž se zaměřuje na odstranění podmínek, které by mohly vést pachatele k protiprávnímu jednání, což představuje optimalizaci situační prevence.

Základní a významné výhody této metody jsou následující:

- Významná komplikace pro potenciálního pachatele, který není schopen snadno zpeněžit ukradený majetek.
- Možnost dohledání majetku na celém území České republiky, a od srpna 2017 také v Polsku.
- Jednotný systém pro všechny zúčastněné subjekty, zahrnující první celostátní registraci majetku s popisem a šesti fotografiemi.
- Eliminace nedostatku důkazů v případě nálezu odcizeného předmětu, což umožňuje prokázat vlastnictví věci.

¹⁰⁶ Informace o projektu [online]. [cit. 2024-04-11]. Dostupné z WWW: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/o-projektu/oprojektu>

- Taktická výhoda pro Policii České republiky, která může sledovat pohyb ukradeného majetku.
- Ztížení kombinování několika ukradených věcí do jedné, například složení jízdních kol z různých částí.
- Propojení kontrolních aktivit obou zainteresovaných policií, což eliminuje nevhodnou duplicitu a vytváří lokální registry.

Projekt je byl vyhodnocen na základě přesných statistických údajů poskytnutých Policií, které prokázaly pokles trestné činnosti. V období 2013-2016, od počátku značení v roce 2014, došlo v Územním odboru Karviná k 50% poklesu zcizených jízdních kol, aniž by byly zavedeny jiné nové bezpečnostní prvky či opatření. Tato metoda rovněž výrazně přispívá k pocitové bezpečnosti občanů a umožňuje další preventivní propagaci během samotného značení. To zahrnuje distribuci letáků a komunikaci s občany, kteří si předmět značí, a zaměřuje se na témata jako mechanické zabezpečení, bezpečný pohyb po komunikacích, viditelnost a reflexní prvky, stejně jako jiné formy osvěty podle aktuálních témat.¹⁰⁷

¹⁰⁷ Forenzní značení jízdních kol a invalidních vozíků syntetickou DNA – Karviná [online]. [cit. 2024-04-11]. Dostupné z WWW: <https://prevencecriminality.cz/forezni-znaceni-jizdnich-kol-a-invalidnich-voziku-syntetickou-dna-karvina/>

Závěr

V rámci závěrečného vymezení věcné části „práce“ je třeba zdůraznit význam systematické analýzy „kriminality“ či tzv. „jiné protispolečenské činnosti“ a hledání efektivních preventivních opatření. Identifikace kriminogenních faktorů páchané „kriminality“ či tzv. „jiné protispolečenské činnosti“ ve městě Rokycany poskytla důležité poznatky pro formulaci strategií boje proti kriminalitě. Analýza stávajících preventivních opatření a spolupráce mezi Policií ČR, Městskou policií Rokycany a místními orgány veřejné správy ukázala klíčový význam partnerského přístupu pro úspěšné provedení preventivních projektů. Empirická část práce, zaměřená na detekci konkrétních preventivních opatření a projekty prováděné v rámci místní a věcné působnosti města Rokycany, a to ať už jde o primární, sekundární nebo terciální prevenci kriminality, tak zároveň zejména situační prevenci, částečně poté sociální a viktimologickou prevenci, podtrhuje důležitost systematického a komplexního přístupu k prevenci kriminality. Zpracované a následně vyhodnocované empirické šetření, tj. polostrukturované řízené rozhovory s oslovenými respondenty přinesly další poznatky a vzhled k aktuálně realizovaným preventivním projektům v rámci tzv. „místních preventivních aktivit“ do aktuálních snah o prevenci kriminality ve městě Rokycany. Z těchto polostrukturovaných rozhovorů vyplynula zejména potřeba o zintenzivnění prevence kriminality v oblasti kyberkriminality, a to u všech věkových kategorií. Byly zájmově identifikovány problémové, tzv. „vyložené“ lokality, a to zejména např. bývalá „kasárna u Václava“, jež momentálně slouží jako ubytovny pro cizince a sociálně slabší občany. V empiricky orientované části „práce“ jsou demonstrovány příklady tzv. „dobré praxe“ na místní úrovni z dalších obcí (měst), které by bylo vhodné využít v rámci místní a věcné působnosti města Rokycany s cílem posílit bezpečnostní situaci a vytvořit příznivější prostředí pro obyvatele. Předmětné příklady tzv. „dobré praxe“ v podobě programů a projektů a v nich navrhované a realizované opatření vycházejí z definic kriminality, druhů kriminality, kriminogenních faktorů a prevence kriminality a tyto příklady tzv. „dobré praxe“ jsou z praktického zkoumání vhodné i pro charakteristiky města Rokycany. Zpracovaná „práce“ by mohla přispět k dalšímu porozumění významu preventivního působení v rámci potírání „kriminality“ či tzv. „jiné protispolečenské činnosti“ v rámci teritoriálního území města Rokycany a k posílení preventivních opatření vedoucích ke zlepšení bezpečnostní situace v rámci daného a zkoumaného teritoriálního území města Rokycan.

Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje

1. ANDERSEN, M., BRANTINGHAM, P., KINNEY, J. B.: Classics in Environmental Criminology, Boca Raton, FL: CRS Press, 2010, 552 s. ISBN 978-14-3981-779-7.
2. BARILIK, Igor N. Environmentální kriminologie: prostředí a jeho role při páčání kriminality. Praha: Leges, 2015. Teoretik. ISBN 978-80-7502-065-9.
3. BLAŽEK, P., FISCHER, S., a ŠKODA, J. Delikvence: analýza produktů činnosti delikventní subkultury jako diagnostický a resocializační nástroj. Praha: Grada, 2019, 160 s. ISBN 978-80-271-2013-0.
4. BRANTINGHAM, P., BRANTINGHAM, P. a kol.: Environmental Criminology. Prospect Heights, IL: Waveland Press, 1991. In: BARILIK, Igor N. Environmentální kriminologie: prostředí a jeho role při páčání kriminality. Praha: Leges, 2015. 203 s. Teoretik. ISBN 978-80-7502-065-9.
5. BURGESS, E. W.: The Growth of the City. An Introduction to a Research Project. IN PARK, R. E., BURGESS, E. W., McKENZIE, R. D.: The City, 1925, In: BARILIK, Igor N. Environmentální kriminologie: prostředí a jeho role při páčání kriminality. Praha: Leges, 2015. 203 s. Teoretik. ISBN 978-80-7502-065-9.
6. CEJP, M., BLATNÍKOVÁ, Š., HÁKOVÁ, L., HOLAS, J., TRÁVNÍČKOVÁ, I., a VLACH, J. Společenské zdroje vývoje organizovaného zločinu. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2015, 211 s. ISBN 978-80-7338-1554-4.
7. CEJP, M., HAVRDOVÁ, E. Tvorba a realizace projektů prevence kriminality mládeže. Praha: Centrum pro veřejnou politiku, 2007, 185 s. ISBN 978-80-2399-950-1.
8. COHEN, L.E. FELSON, Social Change and Crime Rate Trends: A Routine Activity Approach. American Sociological Review, 1979. In: BARILIK, Igor N. Environmentální kriminologie: prostředí a jeho role při páčání kriminality. Praha: Leges, 2015. 203 s. Teoretik. ISBN 978-80-7502-065-9.
9. DIANIŠKA, G., STRÉMY, T., a VRÁBLOVÁ, M. Kriminológia. 3. aktualizované a doplnené vydanie. Plzeň: Vydavateľství a nakladateľství Aleš Čeněk, 2016. 405 s. Slovenské učebnice. ISBN 978-80-7380-620-0.

10. FIRSTOVÁ, J., a ZÁMEK, D. Prevence kriminality – nedílná součást systému vnitřní bezpečnosti. Praha: Wolters Kluwer, 2021, 192 s. ISBN 978-80-7676-057-8.
11. GŘIVNA, T., SCHEINOST, M., a ZOUBKOVÁ, I. Kriminologie. Praha: Wolters Kluwer, 2019. 588 s. ISBN 978-80-7598-554-5.
12. GUERRY, A-M. Essai sur la Statistique Morale de la France. Paris: Crochard, 1833. In: BARILIK, Igor N. Environmentální kriminologie: prostředí a jeho role při páchání kriminality. Praha: Leges, 2015. 203 s. Teoretik. ISBN 978-80-7502-065-9.
13. HRACHOVÁ, H., BOREK, D. Rokycany. Praha: NLN – Nakladatelství Lidové noviny, 2011, 320 s. ISBN 978-80-7422-100-2.
14. NOVOTNÝ, O., a ZAPLETAL, J. Kriminologie. Praha: ASPI, 2004, 528 s. ISBN 978-80-7357-377-5.
15. ONDICOVÁ, M., a UHRIN, S. Prevencia kriminality. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012, 146 s. ISBN 978-80-7380-405-3.
16. QUETELET, A. A treatise on Man, Edinburgh: William and Robert Chambers, 1842. In: BARILIK, Igor N. Environmentální kriminologie: prostředí a jeho role při páchání kriminality. Praha: Leges, 2015. 203 s. Teoretik. ISBN 978-80-7502-065-9.
17. SCHEINOST, M. Kriminalita očima kriminologů. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2010, 232 s. ISBN 978-80-7338-096-0.
18. SVATOŠ, R. Kriminologie. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. 292 s. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-389-6.
19. URBANOVÁ, M. Systémy sociální kontroly a právo. Plzeň: Aleš Čeněk, 2006, 191 s. ISBN 80-86898-94-6.
20. VÁLKOVÁ, H., KUČHTA, J., a HULMÁKOVÁ, J. Základy kriminologie a trestní politiky. Praha: C.H. Beck, 2019. 616 s. ISBN 978-80-7400-732-3
21. VETEŠKA, J., FISCHER, S. Psychologie kriminálního chování: vybrané otázky etiologie, andragogické intervence a resocializace. Praha: Grada, 2020, 208 s. ISBN 978-80-271-0731-5.
22. WORTLEY, R. MAZEROLLE, L. a kol: Environmental Criminology and Crime Analyses, 2008; ANDERSEN, M. BRANTINGHAM, P.KINNEY, J.B.: Classics in Environmental Criminology, 2010. In: BARILIK, Igor N. Environmentální

kriminologie: prostředí a jeho role při páčání kriminality. Praha: Leges, 2015. 203 s. Teoretik. ISBN 978-80-7502-065-9.

23. ZOUBKOVÁ, I., a MOULISOVÁ, M. Kriminologie a prevence kriminality. Praha: Armex, 2004, 146 s. ISBN 80-86795-05-5.

Elektronické zdroje

1. DOSTÁLOVÁ, I., DOČKAL, M., a POLÁČEK, M. Doporučený obsah činnosti manažera / koordinátora prevence kriminality Krajského úřadu [online]. [cit. 2024-02-23]. Dostupné z WWW: <https://www.mvcr.cz/clanek/doporuceny-obsah-cinnosti-manazera-koordinatora-prevence-kriminality-krajskeho-uradu.aspx>
2. Forenzní značení jízdních kol a invalidních vozíků syntetickou DNA – Karviná [online]. [cit. 2024-04-11]. Dostupné z WWW: <https://prevencekriminality.cz/forezni-znaceni-jizdnich-kol-a-invalidnich-voziku-syntetickou-dna-karvina/>
3. Historie města [online]. [cit. 2024-01-10]. Dostupné z WWW: <https://mestorokycany.eu/historie%2Dmesta/ds-51249/p1=82241>
4. CHMELÍK, J. Otázky spojené s mravnostní trestnou činností – II. část. Právní prostor. [online]. [cit. 2024-02-14]. Dostupné z WWW: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestnopravo/otazky-spojene-s-mravnostni-trestnou-cinnosti-ii-cast>
5. Informace o projektu [online]. [cit. 2024-04-11]. Dostupné z WWW: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/o-projektu/oprojektu>
6. Kontroly chatových oblastí na Rokycansku [online]. [cit. 2024-04-05]. Dostupné z WWW: <https://www.policie.cz/clanek/kontroly-chatovych-oblasti-na-rokycansku.aspx>
7. Mapy kriminality – Seznam publikovaných tříd [online]. [cit. 2024-02-14]. Dostupné z WWW: <https://kriminalita.policie.cz/napoveda/#!/prilohy?id=seznam-publikovan%C3%BDch-t%C5%99%C3%ADd>
8. NEBUĎ BIT – BUĎ IN – BITCOINMATY [online]. [cit. 2024-04-05]. Dostupné z WWW: <https://www.policie.cz/clanek/nebud-bit-bud-in-bitcoinmaty.aspx>
9. Současnost města [online]. [cit. 2024-01-10]. Dostupné z WWW: <https://mestorokycany.eu/soucasnost%2Dmesta/ds-51250/p1=82242>

10. Sprejeři v Rokycanech mají svou zed' [online]. [cit. 2024-04-05]. Dostupné z WWW: <https://plzensky-kraj.cz/article/sprejeri-v-rokycanech-maji-svou-zed>
11. Statistické přehledy kriminality za rok 2023 [online]. [cit. 2024-01-24]. Dostupné z WWW:
<https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2023.aspx>.
12. Strategie prevence kriminality v České republice na léta 2022 až 2027[online]. [cit. 2024-03-05]. Dostupné z WWW: https://prevencekriminality.cz/wp-content/uploads/2021/10/04_spk-2022-2027_strategicka-cast.pdf
13. Všichni jsme chodci [online]. [cit. 2024-04-05]. Dostupné z WWW: <https://www.policie.cz/clanek/vsichni-jsme-chodci.aspx>.
14. Z kruhu ven [online]. [cit. 2024-04-11]. Dostupné z WWW: <https://prevencekriminality.cz/z-kruhu-ven-2/>

Ostatní zdroje

Kromě výše uvedených zdrojů byly při zpracování bakalářské práce využity následující materiály:

Mapa kriminality dostupná online na: <https://kriminalita.policie.cz/>

Seznam zkratek

Policie ČR – Policie České republiky

PČR – Policie České republiky

EU – Evropská unie

BESIP – bezpečnost silničního provozu

KŘP-P – Krajské ředitelství policie Plzeňského kraje

PP – Policejní prezidium

Seznam tabulek a grafů

Graf 1: Obecná kriminalita a tzv. “jiná protispolečenská činnost” v Rokycanech v roce 2023.....	str. 52
Graf 2: Trestná činnost v Rokycanech v roce 2023.....	str. 53
Graf 3: Přestupky v Rokycanech v roce 2023.....	str. 54
Graf 4: Přestupky proti veřejnému pořádku a občanskému soužití v Rokycanech v roce 2023.....	str. 55
Graf 5: Přestupky na úseku ochrany před alkoholismem a toxikomanií v Rokycanech v roce 2023.....	str. 56
Graf 6: BESIP ve městě Rokycany v roce 2023.....	str. 57

Seznam příloh

Příloha I. - Leták k projektu prevence Všichni jsme chodci

Příloha II. - Leták k projektu prevence Všichni jsme chodci

Příloha III. - Maketa bitcoinmatu k projektu prevence NEBUŽ BIT – BUŽ IN –
BITCOINMATY

Příloha IV. - Kontrola chatových oblastí na Rokycansku

Příloha V. - Tehdejší starosta Rokycan Vladimír Šmolík u legální sprejerské zdi

Příloha VI. - Bezpečnostní stojan na kolo s vložkou

Příloha VII. – Otázky předložené u polostrukturovaného rozhovoru

Přílohy

Příloha I. - Leták k projektu prevence Všichni jsme chodci

CHODĚC
je i tvůj
syn.
Dávej
pozor!

 Krajské ředitelství
policie
Plzeňského kraje

 PLZEŇSKÝ KRAJ

Bezpečná Plzeň

#vsichnijsmechodci

CHODEC

je i tvá
žena.
Dávej
pozor!

 Krajské ředitelství
policie
Plzeňského kraje

 PLZEŇSKÝ KRAJ

Bezpečná Plzeň

#vsichnijsmechodci

Příloha III. - Maketa bitcoinmatu k projektu prevence NEBUŽ BIT – BUŽ IN – BITCOINMATY

Příloha IV. - Kontrola chatových oblastí na Rokycansku

Příloha V. - Tehdejší starosta Rokycan Vladimír Šmolík u legální sprejerské zdi

Příloha VI. - Bezpečnostní stojan na kolo s vložkou

Příloha VII. – Otázky předložené u polostrukturovaného rozhovoru

1. Jaké faktory podle Vás nejvíce přispívají ke vzniku kriminality v Rokycanech?
2. Jaké typy trestné činnosti jsou ve městě Rokycany nejčastější a jak se vyvíjí jejich trend v posledních letech?
3. Jaká opatření jsou podnikána na odloučených lokalitách k prevenci kriminality a o které lokality se jedná?
4. Jaké strategie má Policie ČR a Městská policie Rokycany k prevenci kriminality a jak je hodnocena jejich účinnost?
5. Jaká opatření či projekty byste navrhovali na základě vašich zkušeností a analýz k prevenci vzniku kriminality ve městě Rokycany.